

HR
CS

Hoge Raad voor de Justitie

Conseil Supérieur de la Justice

***Advies over het Wetsvoorstel houdende het
Wetboek van Strafprocesrecht
(Commissie Franchimont)***

Goedgekeurd door de algemene vergadering op 23 juni 2004

Inhoudstafel

PREAMBULE	1
I. ENKELE OVERWEGINGEN BIJ DE ALGEMENE FILOSOFIE VAN HET ONTWERP	2
II. DE BELANGRIJKSTE VERNIEUWINGEN UIT HET VOORSTEL: ANALYSE EN ADVIES DOOR DE HRJ	3
1. Theorie van het bewijs in strafzaken (art. 2-5)	3
1.1. Het voorstel van de Commissie Franchimont	3
1.2. Advies van de HRJ.....	4
2. De rechten van de verdediging (art. 5 en 6)	4
2.1. Voorstel van de Commissie Franchimont	4
2.2. Advies van de HRJ.....	4
3. Algemene theorie over de nietigheden (art. 7-10)	4
3.1. Het voorstel van de Commissie Franchimont	4
3.2. Advies van de HRJ.....	5
4. Einde van het gezag van rechterlijk gewijsde in strafzaken ten aanzien van de latere burgerlijke rechtsvorderingen (art. 11)	8
4.1. Het voorstel van de Commissie Franchimont	8
4.2. Advies van de HRJ.....	8
5. Wijzigingen aan het stelsel van de verjaring van de strafvordering (art. 32)	9
5.1. Het voorstel van de Commissie Franchimont	9
5.2. Advies van de HRJ.....	9
6. Enkele aanpassingen betreffende het statuut van benadeelde persoon (art. 39 et 41)	10
6.1. Voorstel van de Commissie Franchimont	10
6.2. Advies van de HRJ.....	11
7. Einde van de regel « le pénal tient le civil en état » (art. 46, 1ste lid)	12
7.1. Voorstel van de Commissie Franchimont	12
7.2. Advies van de HRJ.....	12
8. Vrijwillige of gedwongen tussenkoms (art. 50-51)	12
8.1. Voorstel van de Commissie Franchimont	12
8.2. Advies van de HRJ.....	13
9. Reglementering van het deskundigenonderzoek (art. 100-106; 197-203)	13
9.1. Voorstel van de Commissie Franchimont	13
9.1.1. Eerbiediging van de tegenspraak (artikel 101, 2de lid)	13
9.1.2. Opdracht van de deskundigen.....	14
9.1.3. Keuze van de deskundigen	14
9.1.4. Wraking	15
9.2. Advies van de HRJ.....	15
9.2.1. Eerbiediging van het principe van de tegenspraak	15
9.2.2. Opdracht van het deskundigenonderzoek.....	16
9.2.3. Keuze van de deskundigen	16
9.2.4. Wraking	17
10. Nieuwe rechten voor de benadeelde persoon en verdachte, zowel tijdens het opsporingsonderzoek (art. 124-126) als bij het afsluiten ervan (art. 130)	18

10.1. Voorstel van de Commissie Franchimont.....	18
10.2. Advies van de HRJ.....	18
11. Onderzoeksdossier in drie exemplaren (art. 137 ; art. 204).....	20
11.1. Voorstel van de Commissie Franchimont.....	20
11.2. Advies van de HRJ.....	20
12. Mogelijkheid om een burgerlijk-partijstelling van meet af aan niet-ontvankelijk te laten verklaren en inperking van de mogelijkheid de strafvordering in werking te stellen via burgerlijke-partijstelling in handen van de onderzoeksrechter (art. 141 - 142)	20
12.1. Voorstel van de Commissie Franchimont.....	20
12.2. Advies van de HRJ.....	21
13. Ondervraging van de in verdenking gestelde door de onderzoeksrechter (art. 144 et 150). 22	22
13.1. Voorstel van de Commissie Franchimont.....	22
13.2. Advies van de HRJ.....	22
14. Verhoor van de slachtoffers door de onderzoeksrechter (art. 151).....	23
14.1. Voorstel van de Commissie Franchimont.....	23
14.2. Advies van de HRJ.....	23
15. De regeling van de rechtspleging	24
15.1. Voorstel van de Commissie Franchimont.....	24
15.1.1. De procedure (art. 211).....	24
15.1.2. De mogelijkheden om uitspraak te doen ten gronde (art. 227 en 238).....	24
15.2. Advies van de HRJ.....	25
15.2.1. De procedure	25
15.2.2. De mogelijkheden om over de zaak zelf te beslissen	26
16. Nieuwe rechten voor de persoon die werd aangehouden (art. 242, 6° tot 8° en 243, 4° tot 6°).....	26
16.1. Voorstel van de Commissie Franchimont.....	26
16.2. Advies van de HRJ.....	27
17. Arresten van de kamer van inbeschuldigingstelling uitspraak doend in graad van hoger beroep inzake voorlopige hechtenis, die gelden als vrijheidsberovende titel voor een maand (art. 271, § 4).....	27
17.1. Voorstel van de Commissie Franchimont.....	27
17.2. Advies van de HRJ.....	28
18. Proceduremiddelen die op straffe van uitsluiting op de inleidende zitting van het vonnisgerecht moeten worden opgeworpen (art. 290, laatste lid).....	28
18.1. Voorstel van de Commissie Franchimont.....	28
18.2. Advies van de HRJ.....	28
19. Mogelijkheid voor de feitenrechter om bijkomende onderzoekshandelingen te doen verrichten door een onderzoeksrechter (art. 301)	28
19.1. Voorstel van de Commissie Franchimont.....	28
19.2. Advies van de HRJ.....	29
20. Mogelijkheid om het strafproces op te splitsen in twee fasen (art. 303)	29
20.1. Voorstel van de Commissie Franchimont.....	29
20.2. Advies van de HRJ.....	30
21. Automatisch toezenden van een kosteloze kopie van het vonnis aan de partijen (art. 18, 318 en 332).....	30
21.1. Voorstel van de Commissie Franchimont.....	30

21.2. Advies van de HRJ.....	30
22. Grondiger motivering van de vonnissen van de politierechtbank of van de correctionele rechtbank in graad van hoger beroep (art. 331 en 340).....	31
22.1. Voorstel van de Commissie Franchimont.....	31
22.2. Advies van de HRJ.....	31
III. GEMISTE KANSEN ?.....	31
1. Gegevensverstrekking aan de pers (art. 63, § 2 en 136, § 2).....	31
1.1. Probleemstelling.....	31
1.2. Advies van de HRJ.....	32
2. « Verwijzingswetgeving »	32
2.1. Probleemstelling.....	32
2.2. Advies van de HRJ.....	33
3. Termijnen waarbinnen uitspraak moet worden gedaan over het hoger beroep tegen een beschikking in strafrechtelijk kort geding, toegang tot het onderzoeksdossier of verrichting van een bijkomende onderzoekshandeling	33
3.1. Probleemstelling.....	33
3.2. Advies van de HRJ.....	33
4. Geen dwingende termijn voor het parket om zijn vordering met het oog op de regeling van de rechtspleging te nemen	34
4.1. Probleemstelling.....	34
4.2. Advies van de HRJ.....	34
5. Het toezicht op het goede verloop van het onderzoek.....	35
5.1. Probleemstelling.....	35
5.1.1. Ambtshalve toezicht, zonder enige voorafgaande aanhangigmaking.....	35
5.1.2. Inhoud van het ambtshalve toezicht	35
5.1.3. Statuut van de stukken die betrekking hebben op dit toezicht.....	36
5.2. Advies van de HRJ.....	36
6. Proactieve maatregelen om de relatie justitie-media te verbeteren.....	36
6.1. Probleemstelling.....	36
6.2. Advies van de HRJ.....	36
7. Veroordeling van de burgerlijke partij tot de gerechtskosten	37
7.1. Probleemstelling.....	37
7.2. Advies van de HRJ.....	37
IV. BIJZONDERE OPMERKINGEN	38
V. OVEREENSTEMMING DER TEKSTEN	44

Advies over het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht (Commissie Franchimont)

Preambule

De Commissie Strafprocesrecht werd opgericht bij ministerieel besluit van 23 oktober 1991 houdende oprichting van een Commissie Strafprocesrecht, ten gevolge van de werkzaamheden van de eerste parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de wijze waarop in België de bestrijding van het banditisme en het terrorisme georganiseerd wordt. Onder het voorzitterschap van professor Michel Franchimont verrichtte zij sindsdien heel wat belangrijk reflectief en analytisch werk.

De commissie stelde een eerste reeks gerichte hervormingen voor, die resulteerden in de wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, die in werking trad op 3 oktober 1998.

Ondertussen zette de commissie haar werkzaamheden voort en in september 2002 bezorgde zij de minister van Justitie een voorontwerp van Wetboek van Strafprocesrecht, dat zowel in Kamer als Senaat werd ingediend en sindsdien de vorm heeft aangenomen van een parlementair document.

Intussen is dit voorontwerp van wet een wetsvoorstel geworden¹.

¹ *Parl. St.*, Kamer, 2002-2003, nr. 50-2043/1 ; *Parl. St.* , Senaat, 2003-2004, nr. 3-490/1 , wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht.

Er dient te worden opgemerkt dat sedert de indiening van het wetsvoorstel nog tal van wetten in het Belgisch Staatsblad werden gepubliceerd die eveneens in aanmerking dienen te worden genomen bij de eindredactie van de tekst. Meer in het bijzonder gaat het om:

- de wet van 6 januari 2003 betreffende de bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden;
- de wet van 7 februari 2003 houdende verschillende bepalingen inzake verkeersveiligheid;
- de wet van 12 februari 2003 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering wat het verstek betreft en tot opheffing van artikel 421 van hetzelfde Wetboek;
- de wet van 19 maart 2003 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen en het koninklijk besluit van 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken ;
- de wet van 26 maart 2003 houdende oprichting van een Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring en houdende bepalingen inzake het waardevast beheer van in beslag genomen goederen en de uitvoering van bepaalde vermogenssancties ;
- de wet van 4 april 2003 tot wijziging van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica, en van artikel 137 van het Wetboek van Strafvordering ;
- de wet van 3 mei 2003 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering en de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken wat betreft de vertalingen van de mondelinge verklaringen;
- de wetten van 10 april 2003 tot regeling van de rechtspleging voor de militaire rechtscolleges en tot aanpassing van verscheidene wettelijke bepalingen naar aanleiding van de afschaffing van de militaire rechtscolleges in vredestijd alsmede van het behoud ervan in oorlogstijd;
- de wet van 5 augustus 2003 betreffende ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht.

Aangezien dit voorontwerp, dat een volledige herziening van het Wetboek van Strafvordering behelst, vrijwel zeker “een weerslag (...) op de werking van de rechterlijke orde” zal hebben (art. 259bis-12, § 1, 2°, Gerechtelijk Wetboek), heeft de Hoge Raad voor de Justitie (HRJ), in het kader van de bevoegdheid die hem door artikel 259bis-12, § 1, Ger. W., is toebedeeld, beslist tot een ambtshalve advies over dit voorontwerp.

In voorliggend advies komen vooreerst een aantal algemene opmerkingen over de achterliggende filosofie van het ontwerp aan bod (I), gevolgd door een overzicht van de belangrijkste vernieuwingen uit het voorstel (II). In een derde luik gaat het advies dieper in op een aantal problemen waarvoor de Commissie Franchimont geen nieuwe reglementering heeft willen voorstellen (III). Vervolgens worden in een vierde luik meer specifieke opmerkingen over een aantal punten uit het wetsvoorstel geformuleerd (IV). In het vijfde deel ten slotte, wordt de aandacht gevestigd op het gebrek aan concordantie tussen de Nederlandstalige en Franstalige versie van het ingediende ontwerp (V).

I. Enkele overwegingen bij de algemene filosofie van het ontwerp

Bij de redactie van haar wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafrecht heeft de Commissie Franchimont, zoals zij overigens zelf aangeeft, een streven naar *coördinatie* en *leesbaarheid* voor ogen gehad.

De commissie heeft in één tekst de belangrijkste wettelijke bepalingen die het strafprocesrecht betreffen, willen samenbrengen (met inbegrip van een aantal bijzondere wetten zoals de wet op de voorlopige hechtenis), en ook een aantal algemene principes (rechten van de verdediging, redelijke termijn, vermoeden van onschuld,...), teneinde deze materie toegankelijker, duidelijker, en leesbaarder te maken.

De Hoge Raad voor de Justitie, die eveneens ernaar streeft dat de werking van het gerechtelijk apparaat begrijpelijker wordt voor de rechtzoekende, juicht dit initiatief en de aanmerkelijke codificatie-inspanning toe.

Niettemin stelt de HRJ vast dat de Commissie Franchimont de bijzondere rechtsplegingen – met name de procedure die toepasselijk is in douanezaken - terzijde heeft gelaten. Hij vraagt zich dan ook af of het opportuun is dat naast de gemeenrechtelijke strafrechtspleging afwijkende en vaak zeer archaïsche rechtsplegingen blijven bestaan.

Hij dringt er tevens op aan om ook de wetten die na de indiening van het voorontwerp van wetboek werden bekendgemaakt, in de tekst te integreren.

De Commissie Franchimont was tijdens haar werkzaamheden ook begaan met een streven naar vernieuwing. In het wetsvoorstel dient – aldus de memorie van toelichting – “nog diepgaander te worden gezocht naar het evenwicht tussen enerzijds, de doeltreffendheid in de opsporing en de vervolging van delinquenten en anderzijds, de rechten van deelnemers aan het strafproces, slachtoffers en verdachten, alsook de rechten van de burgers.” In dit verband zijn een aantal van de voorgestelde oplossingen echt vernieuwend.

De Hoge Raad deelt de bezorgdheden van de Commissie Franchimont en haar streven naar steeds evenwichtiger oplossingen, maar merkt niettemin op dat sommige van de voorgestelde hervormingen, naast een niet te verwaarlozen meerkost, wel eens een grote weerslag kunnen hebben in termen van langere procedurelooptijd. Die punten moeten volgens hem bijzondere aandacht krijgen.

Bovendien zullen de partijen veel van hun nieuw verkregen rechten slechts ten volle kunnen doen gelden middels de bijstand van een advocaat. Indien de vernieuwingen die de Commissie Franchimont voorstelt, niet gepaard gaan met een budgettaire verhoging voor rechtsbijstand of met andere hervormingen die waarborgen bieden voor een echte toegankelijkheid van de justitie, zullen zij op termijn, paradoxaal genoeg, kunnen leiden tot een versterking van een justitie “met twee snelheden”. De HRJ is van oordeel dat ook dit punt nadere aandacht verdient.

II. De belangrijkste vernieuwingen uit het voorstel: analyse en advies door de HRJ

Zonder volledig te willen zijn, verleent de Hoge Raad hierna toch zijn bemerkings bij een aantal van de belangrijkste innovaties uit het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafrecht.

1. Theorie van het bewijs in strafzaken (art. 2-5)

1.1. Het voorstel van de Commissie Franchimont

De artikelen 2 tot 5 van het wetsvoorstel behelzen een aantal principes over de theorie van het bewijs in strafzaken. Artikel 2 formuleert het algemene principe van het vermoeden van onschuld dat vervat zit in artikel 6, § 2 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens.

Artikel 3 heeft betrekking op de bewijslevering in overeenstemming met de loyauteit van het proces en de algemene rechtsbeginselen. Dit artikel opteert zo voor een ruim toepassingsgebied van de wet en verwijst naar het begrip loyauteit zoals het al wordt gebruikt in artikel 28*bis* en artikel 56, § 1, 2^e lid van het Wetboek van Strafvordering. Het artikel betreft niet de hypothese van onwettig bewijs maar enkel de hypothese van onregelmatig bewijs.

1.2. Advies van de HRJ

De HRJ staat gunstig tegenover de invoering van een theorie van het bewijs, maar naar zijn mening kan het ontwerp van wetboek de rechtsleer vervat in de arresten van het Hof van cassatie van 14 oktober 2003 en 23 maart 2004 niet terzijde laten.²

Het lijkt hem eveneens noodzakelijk een artikel in te voegen dat bepaalt welke gevolgen moeten worden gehecht aan bewijs dat werd verkregen met miskenning van de wettelijke middelen of met middelen die niet te verzoenen zijn met de loyaleit van het proces en de algemene rechtsbeginselen.

In het hoofdstuk over de nietigheden wordt een voorstel gedaan alhoewel dit ook in hoofdstuk 2 zou kunnen opgenomen worden.

Artikel 6 van het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht zou zodoende kunnen worden weggelaten. (Zie verder bij punt 3.2.)

2. De rechten van de verdediging (art. 5 en 6)

2.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

Het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht voert een nieuw hoofdstuk III in met als titel “De rechten van de verdediging”.

Artikel 5 formuleert uitdrukkelijk de inhoud van de rechten van de verdediging. Het gaat om het recht op informatie, een gelijkwaardig initiatiefrecht om de waarheid aan het licht te brengen, en de concrete mogelijkheid om alle elementen van het dossier voor het vonnisgerecht tegen te spreken.

Artikel 6 bepaalt de gevolgen van de bewijzen die werden verzameld met schending van de rechten van de verdediging. Die bewijzen worden uit de debatten geweerd. De proceshandelingen die de rechten van de verdediging schenden en de proceshandelingen die eruit voortvloeien, worden nietig verklaard.

Die nietigheden kunnen zowel voor de feitenrechter als voor de onderzoeksgerechten worden opgeworpen.

2.2. Advies van de HRJ

Artikel 6, zoals het door het wetsvoorstel wordt voorgesteld, wordt al gedekt door de wijzigingen die men in het hoofdstuk over de nietigheden vermeld (zie punt 3.2.).

3. Algemene theorie over de nietigheden (art. 7-10)

3.1. Het voorstel van de Commissie Franchimont

Tot nog toe was een algemene theorie over de nietigheden in strafprocesrecht onbestaande. De Commissie Franchimont heeft deze lacune willen invullen.

² Cassatie 14 oktober 2003, *T. Strafr.*, 2004, liv.1, 2-39, rolnr. P.03.0762.N en Cassatie 23 maart 2004, rolnr. P.04.0012.N

Het nietighedenstelsel dat de commissie voorstelt, is louter tekstueel (*geen nietigheid zonder tekst*)³, en is gebaseerd op het onderscheid tussen nietigheden van openbare orde en relatieve nietigheden.

Eerstgenoemde soort nietigheden kan door de rechter of door de partijen ambtshalve worden ingeroepen in elke stand van de rechtspleging en kan niet worden gedekt (art. 7, 2de lid). Er is evenwel slechts nietigheid van openbare orde indien de wet dit uitdrukkelijk bepaalt, of in de gevallen die worden opgesomd in een limitatieve lijst in artikel 7, 1ste lid van het wetsvoorstel. Het gaat dan met name om een schending van de bepalingen betreffende :

- de organisatie en de bevoegdheden van de strafrechten;
- de huisvredebreuk, de huiszoeking, het afluisteren en de onderzoeksmaatregelen die een schending van de lichamelijke integriteit meebrengen;
- de ondertekening van de akte;
- de vermelding van de datum wanneer die noodzakelijk is om de gevolgen van de akte te beoordelen.

Relatieve nietigheden van hun kant kunnen slechts worden uitgesproken indien de onregelmatigheid de belangen van de partij die de exceptie inroept of de billijkheid van het proces schaadt (*geen nietigheid zonder belangenschade* – art. 9). De nietigheid is evenwel gedekt wanneer uit de gedingstukken blijkt dat de niet-vermelde vorm werkelijk in acht is genomen of indien een vonnis of arrest van een feitenrechter, dat geen maatregel van inwendige aard inhoudt, op tegenspraak is geweest zonder dat de nietigheid werd voorgedragen (art. 10).

3.2. Advies van de HRJ

De Hoge Raad voor de Justitie staat gunstig tegenover de invoering van een algemene theorie over de nietigheden, voor zover een dergelijk systeem kan bijdragen tot meer rechtszekerheid. Hij heeft evenwel vragen bij de mogelijkheid om, inzake strafprocesrecht, een systeem van zuiver tekstuele nietigheden te kunnen regelen.

Het betreft hier alleszins een gevaarlijke denkoefening. Bij een te limitatieve opsomming van de nietigheden zou het wel eens kunnen gebeuren dat de rechter niet in staat is de individuele vrijheden te waarborgen. Omgekeerd zou de rechter zich, bij een te ruim opgevatte lijst, kunnen verplicht zien mogelijk doorslaggevend bewijsmateriaal te weren als sanctie voor een onbelangrijke tekortkoming, wat de geloofwaardigheid van justitie in het gedrang kan brengen. Het is dus nodig, maar moeilijk, in deze het juiste evenwicht te vinden.

In dit verband rijst de vraag of het door de Commissie Franchimont voorgestelde systeem niet te weinig flexibel is. Zo geeft de memorie van toelichting aan dat de lijst van nietigheden van openbare orde kan worden aangevuld naargelang van de evolutie van de wetgeving, en dat « wanneer in de toekomst wetten betreffende nieuwe onderzoekstechnieken zullen aangenomen worden,(...) men (...) hiervan melding (zal) moeten maken » in artikel 7. De

³ Het principe “geen nietigheid zonder tekst” zit vervat in artikel 8 van het wetsvoorstel, dat evenwel een voorbehoud maakt voor de nietigheden van openbare orde. Maar in werkelijkheid zijn ook die nietigheden van openbare orde bij wet bepaald: ofwel zijn zij vermeld in artikel 7 van het wetsvoorstel, ofwel hebben zij betrekking op een verzuim of een onregelmatigheid waarop overeenkomstig een andere wettelijke bepaling uitdrukkelijk de sanctie van een nietigheid van openbare orde staat.

ervaring leert echter dat het mogelijk is dat sommige technieken reeds werden toegepast nog voor zij wettelijk geregeld zijn, zoals bij voorbeeld de provocatie door de politie, die al in de rechtspraak⁴ werd veroordeeld jaren voordat de wet dit deed⁵.

De Hoge Raad voor de Justitie is bijgevolg voorstander van het behoud van een gemengd systeem dat in overeenstemming zou zijn met de recente rechtspraak van het Hof van cassatie⁶.

Eenzijds dient de wetgever een limitatieve maar exhaustieve lijst op te stellen van de bepalingen die bij niet naleving moeten worden gesanctioneerd met een nietigheid van openbare orde. Het in het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafrecht voorgestelde artikel 7 bevat al een dergelijke lijst, maar komt niet tegemoet aan de bezorgdheden van de Hoge Raad voor de Justitie.

De regel vervat in artikel 7, §1, eerste gedachtestreepje, van het wetsvoorstel, die stelt dat schending van de bepalingen over de organisatie en de bevoegdheid van de strafgerichten een nietigheid van openbare orde met zich brengt, is, wat het principe ervan betreft, in overeenstemming met een gevestigde rechtsleer en een vaststaande rechtspraak. In zijn huidige conceptie houdt die regel, met betrekking tot het voorbereidend onderzoek, niettemin nuances in en zelfs excepties waarvoor de huidige formulering van het voorontwerp geen enkele ruimte laat.

Dat is onder meer het geval voor:

- de bevoegdheid *ratione loci* van de onderzoeksrechter: indien bij de onderzoeksrechter een feit aanhangig wordt gemaakt waarvan men meent dat het aan zijn arrondissement kan worden gekoppeld en daarna uit het vervolg van het onderzoek blijkt dat dat niet het geval is, dan zijn de al uitgevoerde handelingen niet ipso facto nietig⁷. Evenzo is de burgerlijke partijstelling die werd gedaan voor een onderzoeksrechter die territoriaal niet bevoegd is, geldig zijn, waarbij die onderzoeksmagistraat de klacht, met toepassing van artikel 69 van het Wetboek van Strafvordering, dient te verwijzen naar zijn bevoegde collega.
- de nietigheid die zou voortvloeien uit de onbevoegdheid *ratione personae* van de onderzoeksmagistraat zal enkel en alleen gelden voor de handelingen betreffende de persoon die valt onder een bijzondere rechtsmacht⁸. Bovendien zullen, indien die onbevoegdheid slechts lopende het onderzoek⁹ blijkt, de tot dan verrichte handelingen regelmatig blijven¹⁰.

⁴ Zie met name Cass., 7 februari 1979, *Pas.*, 1979, I, 665 e.v., en Brussel, 15 maart 1989, *J.L.M.B.*, 1990, 51 e.v.

⁵ Artikel 47^{quater} Wetboek van Strafvordering, ingevoegd bij de wet van 6 januari 2003 betreffende de bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden (*B.S.*, 12 mei 2003).

⁶ Cassatie 14 oktober 2003, *T. Strafr.*, 2004, boek 1, 2-39, rolnr. P.03.0762.N en Cassatie 23 maart 2004, rolnr. P.04.0012.N

⁷ J. de Codd, *Les nullités de l'instruction préparatoire et le droit de la preuve. Tendances récentes*, *Rev. dr. pén.*, 2000, p. 7.

⁸ Cassatie, 6 januari 1998, *Pas.*, nr. 3.

⁹ Dat zal met name het geval zijn wanneer onderzoekingen die oorspronkelijk ten laste van onbekenden werden gevoerd, leiden tot de ontdekking van aanwijzingen ten laste van een persoon die een voorrecht van rechtsmacht geniet in de zin van de artikelen 479 tot 503 van het Wetboek van Strafvordering, of ten laste van een minderjarige.

¹⁰ Cassatie, 19 april 1983, *Pas.*, I, nr. 451.

Naar de mening van de Hoge Raad voor de Justitie is de formulering van de nietigheden in artikel 7, §1, tweede gedachtestreepje, te algemeen. Zo moeten alle bepalingen die betrekking hebben op de onschendbaarheid van de woonplaats niet noodzakelijk met zich brengen dat bewijzen verkregen met miskennis van die bepalingen nietig zijn. In dat geval zou een huiszoekingsbevel dat in een bepaald gebouw het verkeerde appartementnummer vermeldt, nietig moeten worden verklaard terwijl de huiszoeking op de juiste plaats gebeurde en het verzuim zuiver de vorm betreft.

De Hoge Raad voor de Justitie wenst in die lijst veeleer tekstuele nietigheden van openbare orde opgenomen te zien die van aard zijn om de essentiële waarden van een proces aan te tasten, zoals het ontbreken van de toestemming voor huiszoeking, het verkrijgen van bewijsmateriaal met schending van de fysieke integriteit, enz.

Met betrekking tot de andere nietigheden van openbare orde, die vermeld worden in artikel 7, §1, 3^e en 4^e gedachtestreepje van het wetsvoorstel, wenst de Hoge Raad voor de Justitie het volgende op te merken:

- er is geen bijzondere reden toe om de weglating van de handtekening van een handeling, zoals ingeroepen in § 1, 3^e, tot een nietigheidsgrond van openbare orde te maken.
- hetzelfde geldt voor de weglating van de datum, zoals vermeld in § 1, 4^e, indien de betrokken datum kan worden afgeleid uit andere dossiergegevens.

Bewijzen die werden verkregen in strijd met die bepalingen waarop de sanctie van nietigheid van openbare orde staat, dienen uit de debatten worden geweerd. Misschien kan men de artikelen 218, § 2, 2^e lid en 234, § 6 van het wetsvoorstel overnemen, die terzake de rechtspraak van het Arbitragehof respecteren, evenwel niet zonder te preciseren dat de beklaagde de ter griffie neergelegde stukken aldaar kan raadplegen en deze voor zijn verdediging kan aanwenden zonder dit aan de voorwaarde van toestemming van de rechter te koppelen. Ook de procedurehandelingen die in strijd met de bovenvermelde bepalingen werden gesteld, worden behept met nietigheid, met de nietigheid van de eruit voortvloeiende handelingen voor gevolg.

Anderzijds kunnen bewijzen verkregen of handelingen gesteld in strijd met andere wettelijke bepalingen, met de loyauteit van de rechtspleging of met de algemene rechtsbeginselen, slechts uit de debatten geweerd of nietig verklaard worden wanneer de rechter vaststelt dat het verzuim of de onregelmatigheid de betrouwbaarheid van het aldus verkregen bewijs aantast of dat het gebruik van dat bewijs of van die handeling in strijd is met het recht op een eerlijk proces.¹¹

In die gevallen gaat het om het systeem van jurisprudentiële nietigheden waarbij de rechter de regelmatigheid van de bewijzen of handelingen kan afwegen en de procedurele sanctie oplegt die hem aangewezen voorkomt.¹²

De artikelen 218, § 2, 2e lid en 234, § 6 van het voorstel van wetboek zouden eveneens worden toegepast bij de nietigverklaring van die handelingen of stukken.

¹¹ Cassatie 14 oktober 2003, *T. Strafr.*, 2004, boek 1, 2-39, rolno. P.03.0762.N

¹² Zie hierover B. De Smet, "Le contrôle de la régularité de l'instruction et les mécanismes d'atténuation de la sanction de nullité", *Rev. dr. pén.*, 2000, p. 773.

- Artikel 8, 2de lid, van het wetsvoorstel, over de rechtsmiddelen, lijkt ons niet op zijn plaats te staan. Dit punt wordt best in een afzonderlijk hoofdstuk geregeld.

4. Einde van het gezag van rechterlijk gewijsde in strafzaken ten aanzien van de latere burgerlijke rechtsvorderingen (art. 11)

4.1. Het voorstel van de Commissie Franchimont

De redacteurs van het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht stellen voor dat het gezag van rechterlijk gewijsde in strafzaken ten overstaan van latere burgerlijke rechtsvorderingen nog slechts de waarde van een vermoeden van waarheid zou krijgen dat vatbaar is voor tegenbewijs (art. 11).

4.2. Advies van de HRJ

De Hoge Raad voor de Justitie betreurt dat de memorie van toelichting van het wetsvoorstel de – zeer radicale - optie om een einde te maken aan het traditionele gezag van rechterlijk gewijsde in strafzaken ten aanzien van de latere burgerlijke rechtsvorderingen vrijwel niet motiveert.

Twee potentieel tegenstrijdige, dwingende beginselen komen hierbij met elkaar in botsing: enerzijds is er het beginsel van het zoeken naar de waarheid – dat verantwoordt dat de burgerlijke rechtbanken een soevereine appreciatiebevoegdheid moeten behouden om, indien zij mogelijke fouten vaststellen in vonnissen in strafzaken waarmee hun eigen beslissingen moeten stroken, deze fouten recht te zetten – en anderzijds staat daartegenover het beginsel van stabiliteit en sociale rust – dat integendeel moet voorkomen dat een uitspraak van een strafrechtbank in twijfel wordt getrokken en dat deze instantie zodoende in diskrediet wordt gebracht.

Tot nog toe werd aangenomen dat het tweede beginsel moest primeren.

Weliswaar bestond er al een reeks hypothesegevallen waarin er tegenstrijdigheid mogelijk was tussen de burgerrechtelijke beslissing en de strafrechtelijke beslissing – met name het hypothesegeval van een burgerlijke beslissing die al definitief is geworden op het ogenblik dat de strafvordering wordt ingesteld en die onverenigbaar is met de uitspraak over die strafvordering, of nog het hypothesegeval van de enige burgerlijke partij in het geding die hoger beroep instelt tegen de beslissing van het strafgerecht en door de rechter in hoger beroep schadevergoeding krijgt toegekend op basis van een inbreuk die de eerste rechter onbestaand achtte.

Die hypothesegevallen zijn nog frequenter geworden sinds het Hof van cassatie, in een arrest van 15 februari 1991, heeft beslist dat het recht op een eerlijk proces, vastgelegd in artikel 6 EVRM, de bovenhand haalt op het principe van het gezag *erga omnes* van het rechterlijk gewijsde in strafzaken op het burgerlijk proces, en de partij die bij de behandeling door de strafrechter geen partij in het geding was, gemachtigd wordt de beslissing van die strafrechter aan te vechten voor de burgerlijke rechter.

Het lijkt zeker wenselijk om die evolutie in de rechtspraak te codificeren in artikel 11, 2de lid, van het voorontwerp van Wetboek, maar de Hoge Raad acht het niet opportuun om verder te gaan en *de partijen die al in het geding waren betrokken bij de behandeling door de strafrechter* toe te laten de uitspraak later voor de burgerlijke rechter aan te vechten. Het gevaar bestaat immers dat er meer gevallen komen van onderlinge tegenstrijdigheid tussen een strafrechtelijke en een burgerlijke beslissing die, ten dele althans, dezelfde feiten betreffen.

5. Wijzigingen aan het stelsel van de verjaring van de strafvordering (art. 32)

5.1. Het voorstel van de Commissie Franchimont

Waar het om het stelsel van de verjaring van de strafvordering gaat, bevat de tekst die de Commissie Franchimont voorstelt enkele wijzigingen ten aanzien van de huidige toepasselijke regels.

Een eerste wijziging heeft betrekking op de toepasselijke verjaringstermijnen: de Commissie Franchimont heeft bewust geen rekening gehouden met de wet van 16 juli 2002 waarbij de verjaringstermijn voor niet correctionaliseerbare misdaden op 15 jaar wordt gebracht.

Een tweede wijziging betreft de aanvang van de verjaringstermijn in geval van ideële samenloop van misdrijven. *De lege lata* begint de strafvordering, wanneer verschillende feiten vanwege de eenheid van opzet één enkel strafbaar feit uitmaken, ten aanzien van het geheel van die feiten pas te lopen vanaf het laatste feit (voor zover de feiten niet onderling gescheiden zijn door een periode die langer duurt dan de eigenlijke verjaringstermijn - behoudens bij schorsing of stuiting van de verjaring). *De lege ferenda* stelt de Commissie Franchimont voor om de verjaringstermijn integraal te regelen voor al die feiten afzonderlijk genomen.

Een derde wijziging ten slotte betreft de inbreuken valsheid in geschrifte en gebruik van valse stukken. De Commissie Franchimont heeft, naar eigen zeggen, willen ingaan tegen de gevestigde rechtspraak die stelt dat door het gebruik van de valse stukken het plegen van de valsheid in geschrifte wordt verlengd en blijft voortduren - zelfs indien de auteur van de valsheid geen nieuw feit heeft gepleegd - zolang het doel dat hij voor ogen had niet volledig werd bereikt. De commissie is van oordeel dat die rechtspraak de misdrijven van valsheid in geschrifte en gebruik van valse stukken praktisch onverjaarbaar maakt, en stelt voor om uitdrukkelijk te bepalen dat de verjaringstermijn een aanvang neemt *vanaf het plegen van de valsheid en vanaf ieder gebruik, afzonderlijk beschouwd*.

5.2. Advies van de HRJ

De Hoge Raad voor de Justitie staat volledig achter de eerste optie van de Commissie Franchimont (om de verjaringstermijn van 15 jaar voor niet correctionaliseerbare misdaden niet over te nemen). De verjaring van de strafvordering is immers gerechtvaardigd door de bezorgdheid om potentiële beschuldigen te vrijwaren voor laattijdige klachten en te voorkomen dat rechtbanken nog uitspraak moeten doen over zeer lang geleden gebeurde feiten op basis van bewijsstukken die door de lange tijd die er overheen is gegaan onzeker en

precair zijn geworden¹³. Voor de HRJ lijkt het niet wenselijk de toepasselijke verjaringstermijnen voortdurend te verlengen op het gevaar af dat de instelling van de verjaring haar bestaansreden verliest. Bovendien was de wet van 16 juli 2002 duidelijk een gelegenheidswet die bedoeld was om verjaring te voorkomen in een welbepaald dossier, dergelijke wetgeving moet met het grootste voorbehoud worden gehanteerd.

De Hoge Raad voor de Justitie kan zich daarentegen niet aansluiten bij de oplossing om in geval van ideële samenloop van misdrijven of collectief misdrijf de verjaring een aanvang te laten nemen voor ieder afzonderlijk feit. In de grotere onderzoeks dossiers, waar het gerecht een kluwen van onderling nauw samenhangende operaties moet ontwarren, houdt deze – ogenschijnlijk billijkere – formule in werkelijkheid het risico in dat een groot aantal feiten zullen verjaren. Dit is nadelig voor de slachtoffers van de oudste feiten doordat zij voor de strafrechter geen vergoeding meer zullen kunnen vorderen. Het 3de lid van artikel 32 moet dan ook worden herzien in het licht van die opmerkingen.

Over het probleem dat voor valsheid in geschrifte en gebruik van valse stukken een feitelijke quasi-onverjaarbaarheid geldt, deelt de HRJ de bezorgdheid van de Commissie Franchimont niet. Het lijkt hem noodzakelijk voor het onderzoek dat inzake valsheid in geschrifte het tijdstip waarop de verjaring van de strafvordering aanvangt, niet wordt vervroegd.

6. Enkele aanpassingen betreffende het statuut van benadeelde persoon (art. 39 et 41)

6.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

Het statuut van benadeelde persoon, ingesteld door de wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, wordt vaak voorgesteld als een intermediair statuut tussen dat van gewoon slachtoffer of klager en dat van burgerlijke partij¹⁴. Het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafrecht behoudt deze rechtsfiguur maar brengt enkele aanpassingen aan het huidige dispositief aan. Drie van die wijzigingen hebben de aandacht van de Hoge Raad voor de Justitie weerhouden.

Vooreerst biedt het wetsvoorstel het slachtoffer de mogelijkheid om een verklaring van benadeelde persoon te doen bij aangetekende brief, terwijl tot nu toe een verklaring in persoon of door een advocaat bij het secretariaat van het parket vereist was.

De verklaring van benadeelde persoon in het nieuwe systeem dat de Commissie Franchimont voorstelt, moet het slachtoffer ook de waarborg bieden van het recht op een meer volledig informatie dan tot nu toe het geval was. Dankzij die verklaring wordt het slachtoffer immers niet alleen ingelicht over het sepot en de reden daartoe, over het instellen van een gerechtelijk onderzoek en de rechtsdagbepalingen voor de onderzoeks- en vonnisgerechten, maar ontvangt het ook informatie over de beslissingen van die onderscheiden jurisdicties. Voortaan is ook uitdrukkelijk bepaald dat het slachtoffer het parket steeds op de hoogte kan brengen indien het die informatie niet langer wenst te verkrijgen.

¹³ Zie in die zin, Hof Mensenrechten, arrest *Stubbings e.a. t. Verenigd Koninkrijk* van 22 oktober 1996, § 51.

¹⁴ H.D. BOSLY en D.VANDERMEERSCH, *Droit de la procédure pénale*, 2de uitg., Brugge, La Chartre, 2001, p. 221.

Bovendien wil artikel 41 van het wetsvoorstel een nieuwe bepaling invoegen die het voor de procureur des Konings mogelijk maakt te weigeren gevolg te geven aan de verklaring van benadeelde persoon indien hij van oordeel is dat de persoon die deze verklaring heeft gedaan geen persoonlijk belang doet blijken of indien deze verklaring klaarblijkelijk niet op juiste motieven is gegrond. Deze beslissing moet met redenen omkleed zijn, maar er wordt geen rechtsmiddel voorzien.

6.2. Advies van de HRJ

Over de mogelijkheid voor een slachtoffer om bij gewone aangetekende brief een verklaring van benadeelde persoon te doen, is de Hoge Raad van oordeel dat de gekozen oplossing uitgebalanceerd is: de commissie heeft het voor het slachtoffer makkelijk willen maken om zijn recht om een verklaring van benadeelde persoon te doen uit te oefenen, zonder daarbij de rechtszekerheid in het gedrang te brengen en zonder deze verklaring volledig te banaliseren.

De Hoge Raad heeft geen verdere principiële opmerkingen bij het feit dat voortaan de benadeelde personen beter worden geïnformeerd. Die vernieuwingen zijn het gevolg van de omzetting in het Belgische recht van een kaderbesluit van de Europese Unie die onze wetgever bindt¹⁵, en vertalen de toegenomen bezorgdheid om slachtoffers toegang tot relevante informatie te waarborgen voor de bescherming van hun belangen. Dit is een bezorgdheid waarin de Hoge Raad zich volkomen kan vinden.

De HRJ heeft evenwel voorbehoud bij de verplichting dat de benadeelde persoon automatisch wordt ingelicht over het instellen van een gerechtelijk onderzoek van het dossier. In een aantal bijzondere gevallen bestaat er daarbij immers een risico op (al dan niet opzettelijke) lekken naar de verdachten. Het is dan ook wenselijk om naar het voorbeeld van de Europese kaderbeslissing te verduidelijken dat die informatieverstrekking mogelijk niet kan plaatsvinden in bepaalde “uitzonderlijke gevallen waar het goede verloop van de zaak nadelig kan worden beïnvloed”.

In verband met de mogelijkheid voor de procureur des Konings om eventueel te weigeren gevolg te geven aan een verklaring van benadeelde persoon ten slotte, is de Hoge Raad van oordeel dat deze mogelijkheid slechts gerechtvaardigd is voor zover aan het statuut van benadeelde persoon bijzondere rechten zijn verbonden (in het bijzonder het recht te verzoeken om inzage van het dossier, en het recht om een bijkomende onderzoekshandeling te vragen). Welnu, de HRJ is er geen voorstander van dat de benadeelde persoon specifieke rechten geniet tijdens het opsporingsverzoek (zie *infra*, II, 10.2) .

Wanneer dergelijke rechten niettemin worden vastgelegd, dan dienen deze niet te worden opengesteld voor iemand die niet echt benadeelde persoon is van een misdrijf maar bij voorbeeld uit nieuwsgierigheid of uit kwaadwilligheid deze rechten wil gebruiken. Het hiertoe voorgestelde systeem lijkt evenwichtig, aangezien het parket zijn beslissing met redenen dient te omschrijven (op die manier wordt voorkomen dat het toezicht door het parket zelf geen aanleiding kan geven tot willekeurige weigeringen). Dat er tegen de beslissing van het parket geen rechtsmiddel open staat, lijkt niet echt nadelig, voor zover de persoon die beweert

¹⁵ Kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure, *Publicatieblad*, 22 maart 2001, L 82, pp. 1-4.

benadeeld te zijn nog steeds de mogelijkheid heeft zich burgerlijke partij te stellen of de zaak rechtstreeks bij het vonnisgerecht aanhangig te maken.

De procureur des Konings kan echter ook weigeren gevolg te geven aan een verklaring van benadeelde persoon terwijl in het dossier al een gerechtelijk onderzoek werd geopend. De HRJ is van mening dat de procureur des Konings in dergelijke gevallen verplicht moet worden om voor hij zijn beslissing mag meedelen, het voorafgaand advies in te winnen van de onderzoeksrechter bij wie de zaak aanhangig werd gemaakt. Bovendien moet, meer algemeen, worden bepaald dat het parket verplicht is de onderzoeksrechter bij wie de zaak aanhangig is, op de hoogte te brengen van iedere nieuwe verklaring van benadeelde persoon.

7. Einde van de regel « le pénal tient le civil en état » (art. 46, 1ste lid)

7.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

In de mate dat de redacteurs van het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht het jurisprudentieel principe van het gezag van rechterlijk gewijsde in strafzaken ten aanzien van latere burgerlijke rechtsvorderingen niet willen behouden (zie *supra*, II, 4.1.), stellen zij eveneens voor om een einde te stellen aan de regel « *le pénal tient le civil en état* »: wanneer de burgerlijke rechtsvordering afzonderlijk van de strafvordering wordt voortgezet, dan zal de burgerlijke rechter niet langer verplicht zijn de behandeling op te schorten tot er een einduitspraak over de ingestelde strafvordering is; hij zal de opschorting *kunnen* bevelen, maar zal dit niet noodzakelijkerwijs *moeten* doen.

7.2. Advies van de HRJ

De HRJ daarentegen, die het principe van het gezag van rechterlijk gewijsde ten aanzien van latere burgerlijke rechtsvorderingen wel wil behouden om redenen van stabiliteit en sociale rust (behalve ten aanzien van de partijen die voor de strafrechter niet in het geding waren), acht het wenselijk dat ook de regel vervat in het huidige artikel 4 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering behouden blijft.

8. Vrijwillige of gedwongen tussenkomst (art. 50-51)

8.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

In de huidige stand van zaken is een vrijwillige of gedwongen tussenkomst van een derde voor de strafrechter slechts ontvankelijk in de gevallen die de wet uitdrukkelijk bepaalt – het meest voorkomende geval zijnde dat voorzien door artikel 89, § 5 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst – of indien de wet de strafrechter toestaat om een veroordeling, een sanctie of enige andere maatregel uit te spreken tegen een derde die in dat geval moet worden toegelaten tot het geding of daarin kan worden opgeroepen¹⁶.

Het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht wijzigt deze regeling substantieel door te bepalen dat de artikelen 811 tot 814 van het Gerechtelijk Wetboek, over

¹⁶ Zie o.m. A. DE NAUW, *Tussenkomst van derden voor de strafrechter*, A.P.R., Gent, Story-Scientia, 1985.

de vrijwillige of gedwongen tussenkomst, voortaan ook toepassing zullen kunnen vinden voor de strafgerechten.

8.2. Advies van de HRJ

De Hoge Raad staat goedkeurend tegenover deze oplossing, die hem vanuit proceseconomisch standpunt wenselijk lijkt, aangezien met deze oplossing de strafgerechten een geschil over de burgerlijke aansprakelijkheid dat bij hen aanhangig gemaakt werd, zelf in zijn geheel zullen kunnen behandelen, in plaats van dat er meer procedures worden ingesteld. Een ander voordeel van deze oplossing is het wegvallen van de tot nu toe bestaande ongelijke behandeling naargelang een persoon betrokken wordt in een burgerlijke procedure (en derhalve op zijn beurt een derde kan laten tussenkomen die dan mogelijk een gedeelte van de aansprakelijkheid aangerekend krijgt) of in het kader van een strafrechtelijke procedure (waar die mogelijkheid niet bestaat).

Naar het oordeel van de Hoge Raad voor de Justitie is evenwel het onderscheid tussen de vrijwillige tussenkomst in het kader van de strafvordering enerzijds en de vrijwillige tussenkomst in het kader van de burgerlijke vordering die voor de strafrechter wordt gebracht anderzijds, onvoldoende duidelijk.

9. Reglementering van het deskundigenonderzoek (art. 100-106; 197-203)

9.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

De huidige reglementering van het deskundigenonderzoek in strafzaken zorgt voor een aantal problemen, waarover de HRJ zich overigens al in het kader van een eerder advies heeft uitgesproken op 14 mei 2003. Het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht dat door de Commissie Franchimont werd uitgewerkt, komt eveneens tegemoet aan de meeste van die moeilijkheden.

9.1.1. Eerbiediging van de tegenspraak (artikel 101, 2de lid)

De Commissie Franchimont neemt, ten eerste, een standpunt in betreffende de vraag of het deskundigenonderzoek een tegensprekelijk karakter moet krijgen in elke stadium van de rechtspleging. Het antwoord is genuanceerd: zelfs in het stadium van het opsporingsonderzoek¹⁷ zou het deskundigenonderzoek voortaan een tegensprekelijk karakter dienen te hebben telkens de vereisten van de strafvordering dit niet in de weg staan.

¹⁷ Op te merken valt dat het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht van de Commissie Franchimont aan de procureur des Konings de bevoegdheid verleent om een expert, in de enge betekenis, aan te duiden telkens hij dit nodig acht in het kader van zijn opsporingsonderzoek, terwijl onder het huidige stelsel de procureur des Konings slechts een deskundige kan aanstellen in geval van heterdaad (buiten de veronderstelling van heterdaad verhindert natuurlijk niets de procureur des Konings om het advies in te winnen van een technisch raadsman, die evenwel niet de voor deskundigen verplichte eed zal afleggen en wiens verslag, zelfs indien opgenomen in het dossier, niet als een deskundigenverslag in de enge betekenis zal worden beschouwd).

Het wetsvoorstel bepaalt, meer precies, dat de modaliteiten van het deskundigenonderzoek door de procureur des Konings zullen worden bepaald "rekening houdend met het evenwicht tussen de rechten van de verdediging en de vereisten van de strafvordering"¹⁸. Indien de verdachte of de persoon die een verklaring van benadeelde persoon heeft gedaan gekend zijn, zullen zij, in voorkomend geval, worden opgeroepen om de verrichtingen van de deskundige bij te wonen, met bijstand van een advocaat of een technisch raadsman (art. 101, 2de lid). Indien de vereisten van de strafvordering zich daar niet tegen verzetten, zullen zij eveneens een afschrift mogen ontvangen van de beslissing houdende aanwijzing van de deskundige (art. 106, 1°) en schriftelijke opmerkingen betreffende de vaststellingen van de deskundige formuleren (art. 106, 2°). Dezelfde principes zouden, *mutatis mutandis*, van toepassing zijn op de stadia van het gerechtelijk onderzoek of van het vonnisgerecht (zie art. 198 en 203, evenals 298 van het wetsvoorstel).

9.1.2. Opdracht van de deskundigen

Artikel 102 en 199 van het wetsvoorstel geven aan waarin de deskundigenopdracht bestaat. Zij bepalen: "Op straffe van nietigheid van het deskundigenonderzoek en van het verlies van bewijswaarde"¹⁹, mag de opdracht van de deskundigen alleen betrekking hebben op het onderzoek van wetenschappelijke of technische vragen die nader zijn omschreven in de beslissing tot aanwijzing, met uitzondering van elke beoordeling die tot de bevoegdheid van de magistraat behoort." Het tweede lid van die beide artikelen stelt voorts dat de deskundigen, tijdens de uitoefening van hun opdracht, "geen handelingen (kunnen) verrichten die voorbehouden zijn aan de gerechtelijke en de politionele overheid."

9.1.3. Keuze van de deskundigen

Wat overigens het probleem van de aanwijzing van de deskundigen aangaat, hierover verduidelijkt het wetsvoorstel dat zij worden gekozen:

- hetzij uit een lijst die jaarlijks door de hoven van beroep wordt opgesteld na raadpleging van de procureur-generaal, de voorzitters van de rechtbanken, de procureurs des Konings, de onderzoeksrechters met de grootste anciënniteit en de stafhouders van de arrondissementen die deel uitmaken van het rechtsgebied van de hoven van beroep, volgens de modaliteiten vastgesteld door de Koning ;
- hetzij uit de personen bekleed met een openbaar ambt of met een opdracht van openbaar nut, met uitzondering van de personen die deelnemen aan de uitoefening van de rechtsprekende functie;
- hetzij uit de personen die een wetenschappelijke activiteit uitoefenen in een instelling voor hoger onderwijs of voor onderzoek, die is ingericht of wordt gesubsidieerd door de overheid.

In spoedeisende gevallen en indien geen expert kan worden gevonden die tot een van de drie voornoemde categorieën behoort, kan evenwel « elk ander gekwalificeerd persoon » worden aangewezen tot expert.

¹⁸ Kennelijk betreft het hier een probleem inzake overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse versie (zie hierover *infra*, V), aangezien in werkelijkheid in de Franse versie van artikel 101, 2de lid, sprake is van een "équilibre entre les droits de la défense et l'action publique", waar de Nederlandse versie duidelijker is en spreekt van "het evenwicht tussen de rechten van de verdediging en de vereisten van de strafvordering".

¹⁹ Kennelijk is er ook hier een probleem inzake overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse versie (zie hierover *infra*, V), aangezien in werkelijkheid de Franse tekst van artikel 102, 1ste lid, begint met de woorden "A peine de nullité de l'expertise et de toute force probante", waar de Nederlandse versie aanvangt met de woorden "Op straffe van nietigheid van het deskundigenonderzoek en van het verlies van bewijswaarde".

9.1.4. *Wraking*

Het wetsvoorstel bepaalt voorts dat de aangestelde deskundigen zullen gewraakt kunnen worden om de redenen bepaald in artikel 828 van het Gerechtelijk Wetboek (art. 104, 201 en 298). Naargelang het geval is het de procureur des Konings, de onderzoeksrechter, of het vonnisgerecht die het deskundigenonderzoek heeft bevolen, die uitspraak zal doen over het verzoek tot wraking.

9.2. *Advies van de HRJ*

9.2.1. *Eerbiediging van het principe van de tegenspraak*

In verband met het tegensprekelijke karakter van het deskundigenonderzoek heeft de HRJ er bij een vorige gelegenheid, in het kader van zijn advies van 14 mei 2003 over het deskundigenonderzoek in strafzaken en in sociale zaken, al op gewezen dat de gekozen oplossing hem over het algemeen bevredigend leek: die oplossing codificeert de recente rechtspraak van het Arbitragehof en van het Hof van cassatie, en is coherent met de algemene opties van het wetsvoorstel dat het inquisitoir karakter van de voorbereidende fase van het strafproces in veel opzichten afzwakt.

De formulering van sommige bepalingen is evenwel enigszins ongelukkig gekozen. Zo in het bijzonder artikel 101, 2de lid van het wetsvoorstel, dat bepaalt: “Wanneer de verdachte of de persoon die een verklaring van benadeelde persoon heeft afgelegd, gekend zijn, worden zij, in voorkomend geval, (...) opgeroepen om alle verrichtingen van de deskundige bij te wonen.”

De HRJ is van oordeel dat die zin vrij dubbelzinnig geformuleerd is. De uitdrukking “in voorkomend geval” heeft immers twee mogelijke interpretaties al naargelang men ervan uitgaat dat zij verwijst naar het al dan niet gekend zijn van de betrokken personen, dan wel dat zij verwijst naar het feit dat het evenwicht tussen de rechten van de verdediging en de vereisten van de strafvordering de organisatie van enige tegenspraak al dan niet mogelijk maakt. Indien wordt geopteerd voor de eerste interpretatie, dan moet men logischerwijze aannemen dat de partijen verplicht opgeroepen moeten worden om de verrichtingen van het deskundigenonderzoek bij te wonen, te meer daar deze personen gekend zijn. De tekst verduidelijkt immers dat zij *worden* opgeroepen, zonder het parket terzake enige marge voor appreciatie te laten. Welnu, bij het lezen van de toelichting blijkt dit niet de bedoeling van de Commissie Franchimont te zijn geweest.

Om iedere onduidelijkheid op te heffen, is het dan ook verkieslijk dat artikel 101 dezelfde formulering gebruikt als artikel 198, en ook bepaalt dat de partijen *kunnen worden* opgeroepen, in plaats van *worden opgeroepen*.

Voorts wenst de HRJ, zoals hij al opmerkte in zijn voormelde advies, dat de mogelijkheid voor de partijen om de verrichtingen van het deskundigenonderzoek bij te wonen, aan voorwaarden kan worden gekoppeld, niet alleen aan de eventuele vereisten van de strafvordering, maar ook aan het feit dat de belangen van geen van de partijen zich hiertegen verzet²⁰.

²⁰ Bij voorbeeld kan het belang van het slachtoffer zich ertegen verzetten dat de verdachte(n) aanwezig zouden zijn tijdens een klinisch onderzoek dat het slachtoffer dient te ondergaan ; omgekeerd lijkt de bescherming van

9.2.2. Opdracht van het deskundigenonderzoek

De HRJ acht het wenselijk om duidelijk aan te geven dat de deskundige slechts een technisch adviseur is en zich niet in de plaats mag stellen van de rechter door zich uit te spreken over de grond van het probleem dat aan de magistraat werd voorgelegd.

De HRJ heeft evenwel een veel groter voorbehoud bij de sanctie die werd bepaald voor een tekortkoming aan deze regel, met name de nietigheid van het deskundigenonderzoek, en het verlies van iedere mogelijke bewijswaarde ervan. Is het redelijk dat een rechter een volledig expertiseverslag moet weren, enkel en alleen omdat de expert zo onhandig was een hypothese aan te reiken die geen uitstaans heeft met de hem voorgelegde vragen? Bovendien valt te vrezen dat de gekozen oplossing een eindeloos debat over de juiste afbakening invulling van het begrip “wetenschappelijke of technische vragen” op gang zal brengen, aangezien de partijen voor wie een deskundigenverslag minder gunstig uitvalt er alle belang bij hebben te pleiten dat de deskundige zich niet tot het onderzoek van de hem voorgelegde vragen heeft beperkt. Naar de mening van de Hoge Raad volstaat het verlies van iedere bewijswaarde als maatregel, en kan het deskundigenonderzoek ter informatieve titel behouden blijven.

De HRJ treedt het standpunt bij dat moet worden verduidelijkt dat deskundigen geen opdrachten voorbehouden aan de gerechtelijke en politieoverheden mogen uitvoeren. Dit staat de regel dat de deskundige verplicht is de magistraat door wie hij werd aangesteld op de hoogte te brengen van elk nieuw gegeven dat hij naar aanleiding van zijn opdracht eventueel ontdekt, niet in de weg. Bij ontstentenis aan zo een verduidelijking is het niet zeker of de deskundige die bijvoorbeeld een band heeft vastgesteld tussen twee afzonderlijke dossiers, dit nog kan meedelen aan de gerechtelijke overheden.

9.2.3. Keuze van de deskundigen

Over de criteria die bij de keuze van de deskundigen moeten worden gehanteerd, stelt de memorie van toelichting dat de opsomming van de artikelen 103 en 200 een trapsgewijze opsomming bepaalt in verband met de keuze die zal gemaakt worden.

Volgens de HRJ is het wenselijk dit duidelijk in de tekst van de betrokken artikelen te vermelden.

De lectuur van die artikelen lijkt bovendien aan te geven dat de mogelijkheid om een persoon aan te duiden die niet tot een van de drie bepaalde categorieën behoort, noodzakelijkerwijs verbonden is aan de voorwaarde van hoogdringendheid.

De HRJ ziet echter niet in waarom hoogdringendheid de enige voorwaarde moet zijn om een gekwalificeerd persoon aan te duiden, indien er geen deskundige kan worden gevonden in een van de drie gewone categorieën. Anders dan de tekst van het wetsvoorstel laat de memorie van toelichting verstaan dat deze mogelijkheid te overwegen is in spoedeisende gevallen *of* indien niemand uit de voorziene categorieën kan worden aangesteld. Die formulering zou als dusdanig moeten worden overgenomen in de wettekst.

de persoonlijke levenssfeer zich ertegen te verzetten dat de andere partijen psychologische onderzoeken die de verdachte eventueel dient te ondergaan, zouden bijwonen.

Voor het overige herhaalt de Hoge Raad de opmerkingen die hij al formuleerde in zijn adviezen van 9 oktober 2002 met betrekking tot het voorontwerp van wet tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek inzake de rechtspleging en zijn aanbeveling van 14 mei 2003 over het deskundigenonderzoek in strafzaken en in sociale zaken: deskundigenlijsten aanleggen is onmiskenbaar een goede zaak maar het is wenselijk dat de wet verduidelijkt welke regels daarbij moeten worden gevolgd. In het bijzonder zouden de kwaliteitsvereisten (inzake opleiding en ervaring) waaraan de kandidaten moeten voldoen, evenals de procedure om op de lijst te worden opgenomen, en de modaliteiten om het werk van een aangestelde deskundige te controleren, moeten bepaald worden.

Over de lijsten zelf heeft de Hoge Raad al te kennen gegeven dat hij nationale lijsten verkiest boven een systeem van lijsten per hof van beroep, zoals de Commissie Franchimont het tevens voorstelt. Daar zijn diverse redenen voor: wil men kunnen beschikken over efficiënte en goed uitgeruste deskundigen, lijkt het nodig dat zij over een ruime territoriale bevoegdheid beschikken en ook buiten het rechtsgebied van het hof van beroep van hun woonplaats kunnen optreden, zodat gerechtelijke expertise hun hoofdactiviteit kan uitmaken. Ook het feit dat er in bepaalde specifieke materies maar weinig deskundigen voorhanden zijn, verantwoordt lijsten op nationaal niveau. Ten slotte moeten de nationale lijsten er ook voor zorgen dat in bepaalde rechtsgebieden de plaatselijke deskundigen niet langer overbevraagd worden²¹. Daarentegen verbiedt niets dat binnen deze nationale lijsten de deskundigen per gerechtelijk arrondissement of per rechtsgebied van hof van beroep worden gerangschikt, zodat de magistraat – bij gelijke bekwaamheid van deskundigen – bij voorkeur een deskundige uit een geografisch dichterbij gelegen zone kan aanduiden, wat nutteloze verplaatsingskosten vermijdt.

9.2.4. *Wraking*

In zijn advies van 14 mei 2003 merkte de Hoge Raad al op dat hij goedkeurend stond tegenover de oplossing waarbij uitdrukkelijk wordt vermeld dat deskundigen kunnen worden gewraakt om de redenen bedoeld in artikel 828 van het Gerechtelijke Wetboek. Dat zou de controverses hierover uit de wereld helpen.

Hij begrijpt echter niet waarom enkel wordt verwezen naar artikel 828 van het Gerechtelijk Wetboek. Volgens hem is het meer aangewezen te verwijzen naar het gehele wrakingsstelsel, zoals georganiseerd in het Gerechtelijk Wetboek, zodat, ondermeer, de rechten van de deskundige van wie een van de partijen de wraking vraagt, beter gewaarborgd zouden zijn (bij voorbeeld het recht op schadevergoeding bij verwerping van het verzoek tot wraking, overeenkomstig artikel 840 van het Gerechtelijk Wetboek).

²¹ Als voorbeeld kan worden verwezen naar de situatie van de wetsdokers in Brussel. Natuurlijk moet men zich ervan vergewissen dat de bijkomende kosten – o.m. voor verplaatsing – juist in aanmerking worden genomen. Deze meerkost lijkt evenwel verantwoord door de tijdwinst en de arbeidskwaliteit die uit de invoering van een nationale lijst zal voortvloeien.

10. Nieuwe rechten voor de benadeelde persoon en verdachte, zowel tijdens het opsporingsonderzoek (art. 124-126) als bij het afsluiten ervan (art. 130)

10.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

Het wetsvoorstel wil de benadeelde partij en de verdachte, in het kader van het opsporingsonderzoek, dezelfde rechten verlenen als de burgerlijke partij en de inverdenkinggestelde in het kader van het gerechtelijk onderzoek. Naast het (al voorziene) recht op strafrechtelijk kort geding, impliceert dit een toegangsrecht tot het dossier en de mogelijkheid om de procureur des Konings om een bijkomende onderzoekshandeling te verzoeken. Anders dan is bepaald in de gelijklopende bepalingen die toepasselijk zijn op het stadium van het gerechtelijk onderzoek, staat hier evenwel geen rechtsmiddel open tegen de beslissing van de procureur des Konings.

Met de bedoeling het begrip “verdachte persoon” te objectiveren, geeft artikel 124 van het wetsvoorstel aan dat eenieder die verschillende malen is ondervraagd door de gerechtelijke of politievale instanties, door een verzoekschrift gericht aan de procureur des Konings, kan vragen of hij ervan wordt verdacht een strafbaar feit te hebben gepleegd. De procureur des Konings moet op dit verzoekschrift antwoorden. Ingeval bevestigend wordt geantwoord, geeft de procureur des Konings de aard van het strafbaar feit aan. Indien de procureur des Konings niet antwoordt, geniet de verzoeker dezelfde rechten als de verdachte personen.

Ook de afsluiting van het opsporingsonderzoek werd verder geformaliseerd. Er wordt voortaan bepaald dat als de procureur des Konings voornemens is een persoon die ervan wordt verdacht een misdrijf te hebben gepleegd, rechtstreeks te dagvaarden voor de strafrechter²², hij deze persoon en de benadeelde partij daarvan in kennis moet stellen. Het dossier zal dan gedurende ten minste vijftien dagen tot hun beschikking worden gelegd en zij zullen de procureur des Konings om bijkomende onderzoekshandelingen kunnen verzoeken. De procureur des Konings dient deze handelingen echter niet te doen uitvoeren indien hij van mening is dat deze niet nodig zijn om de waarheid aan het licht te brengen. In geval van weigering kan dit verzoek worden hernieuwd voor de feitenrechter (art. 130).

10.2. Advies van de HRJ

De Hoge Raad voor de Justitie begrijpt de bezorgdheid van de Commissie Franchimont. Het ruime merendeel van alle strafzaken kent geen fase van gerechtelijk onderzoek en het lijkt dan ook nuttig ook de rechten van de partijen tijdens het opsporingsonderzoek uit te breiden.

De beoogde hervorming lijkt voor de Hoge Raad voor de Justitie echter niet haalbaar. Het valt immers te verwachten dat de procureurs des Konings zeer veel verzoeken zullen ontvangen. Welnu, anders dan de onderzoeksrechters kunnen de parketmagistraten geen beroep doen op de diensten van griffiers.

Het voorgestelde systeem om het begrip “verdachte persoon” te objectiveren, lijkt de Hoge Raad al evenmin praktisch haalbaar. In ieder dossier van enige omvang zijn er soms enorm veel personen betrokken die zich allemaal – gewoon doordat zij ten minste 2 keer werden gehoord - tot het parket kunnen richten met de vraag of zij verdacht worden.

²² Bij rechtstreekse dagvaarding voor de politierechtbank is deze procedure evenwel slechts toepasselijk in de zwaarste gevallen (d.i. wanneer de persoonlijke verschijning van de beklaagde ambtshalve is voorzien).

De Hoge Raad voor de Justitie acht het niet wenselijk de rechten van de partijen in het kader van het gerechtelijk onderzoek uit te breiden tot het opsporingsonderzoek. Daarentegen pleit hij voor de invoering van een systeem waarbij de benadeelde partijen en de verdachten tijdens het opsporingsonderzoek geen bijzondere rechten kunnen doen gelden, maar de waarborg genieten dat dit onderzoek niet te lang kan voortduren.

De Hoge Raad voor de Justitie is dus geen voorstander van het behoud van de artikelen 124 tot 126, maar is integendeel van oordeel dat het wenselijk is in het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht een artikel op te nemen dat bepaalt dat ieder opsporingsonderzoek binnen een termijn die kan worden bepaald op basis van de praktijk in het buitenland moet worden afgesloten.

In dit verband zou de wetgever zich hiervoor kunnen laten inspireren door het Italiaanse strafprocesrecht dat in een dergelijk systeem voorziet en de statistieken die desbetreffende bestaan bij de parketten-generaal in Nederland.

Zo kan men bepalen dat er geen langere termijn mag verstrijken dan de termijn die weerhouden werd tussen enerzijds de eerste uit te voeren opdracht en anderzijds het ogenblik waarop het parket beslist om de zaak zonder gevolg te rangschikken²³, om een bemiddeling of minnelijke schikking voor te stellen, om de zaak bij de onderzoeksrechter of nog bij het vonnisgerecht aanhangig te maken en de partijen hiertoe de kennisgeving bepaald in artikel 130 te sturen. De sanctie voor overschrijding van van de weerhouden termijn zou inhouden dat bewijsgegevens die buiten de toegemeten termijn werden verzameld niet ontvankelijk zijn.

Wat overigens de procedure die wordt voorgesteld in artikel 130 aangaat, staat de HRJ volkomen gunstig tegenover de invoering van een minimum aan tegenspraak voordat de zaak bij het vonnisgerecht aanhangig gemaakt wordt. Het is de bedoeling zo te vermijden dat nadien op de terechtzitting te veel om bijkomende onderzoeksoopdrachten wordt verzocht.

De Hoge Raad is evenwel van oordeel dat het wenselijk is dat het parket, in plaats van de kennisgeving te beperken tot de verdachte(n) en de persoon (personen) die een verklaring van benadeelde persoon heeft (hebben) afgelegd, ook alle klagers en zelfs alle partijen die nadeel hebben geleden door de inbreuk (zelfs indien zij geen verklaring van benadeelde persoon hebben afgelegd, noch, in voorkomend geval, klacht hebben ingediend) op de hoogte brengt van zijn voornemen de vervolging voor de correctionele rechtbank in te stellen en van de mogelijkheid voor hen om het dossier te raadplegen en om bijkomende onderzoekshandelingen te verzoeken.

²³ Het spreekt voor zich dat het parket, indien het de zaak binnen weerhouden termijn zonder gevolg rangschikt, het dossier van het opsporingsonderzoek onmiddellijk daarna en zonder dat er een nieuw feit is opgedoken niet opnieuw kan openen, zonet heeft die termijn geen enkele bestaansreden. In het voorgestelde stelsel moet de heropening van het dossier integendeel slechts mogelijk zijn wanneer er nieuwe gegevens opduiken die niet gekend waren en ook niet gekend konden zijn, of in geval van samenhang met nieuwe dossiers.

11. Onderzoeksdossier in drie exemplaren (art. 137 ; art. 204)

11.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

Het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht bepaalt dat het onderzoeksdossier dient te zijn samengesteld uit een origineel en twee eensluitende afschriften. Dat systeem moet mogelijk maken dat het origineel van het dossier tot de regeling van de rechtspleging permanent ter beschikking van de onderzoeksrechter blijft. Het dossier kan niet aan de onderzoeksrechter worden onttrokken, noch door een hoger beroep ingesteld bij de kamer van inbeschuldigingstelling noch door een verzoek tot mededeling uitgaande van het openbaar ministerie (dat op elk ogenblik kan vragen dat hem een kopie – en niet, zoals momenteel het geval is, het origineel – van het dossier wordt bezorgd opdat hij de vorderingen kan doen die hij gepast acht ; zie art. 204).

11.2. Advies van de HRJ

De Hoge Raad voor de Justitie begrijpt de bezorgdheid van de leden van de Commissie Franchimont, die de onderzoeksrechter graag op ieder ogenblik de controle over zijn gerechtelijk onderzoek willen laten en vermijden dat het gerechtelijk onderzoek wordt vertraagd.

De Hoge Raad is echter ook opmerkzaam op de mogelijke praktische problemen van zo een systeem met twee afschriften: in dossiers van gemiddelde en grote omvang lijkt de voorgestelde formule hem totaal niet werkbaar. Er zijn immers veel personele en materiële middelen vereist om – gaandeweg het verloop van het onderzoek, telkens er een stuk wordt toegevoegd - ieder stuk van het dossier te kopiëren, en van de drie kopieën een parallel klasement bij te houden. De potentiële meerwaarde van een systeem met een onderzoeksdossier in drie exemplaren lijkt de Hoge Raad ontoereikend om een dergelijk grote uitgave in tijd en energie te verantwoorden. De Hoge Raad voor de Justitie sluit niet uit dat de invoering van een scanningssysteem van alle stukken van het dossier een passend antwoord zal bieden aan deze bezorgdheden, evenwel door eveneens en een versterking van de nodige personele en materiële middelen te voorzien.

12. Mogelijkheid om een burgerlijk-partijstelling van meet af aan niet-ontvankelijk te laten verklaren en inperking van de mogelijkheid de strafvordering in werking te stellen via burgerlijke-partijstelling in handen van de onderzoeksrechter (art. 141 - 142)

12.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

Het wetsvoorstel biedt de procureur des Konings de mogelijkheid om, wanneer een burgerlijke partijstelling van meet af aan niet-ontvankelijk blijkt, onmiddellijk te vorderen teneinde de zaak bij de raadkamer aanhangig te maken om deze niet-ontvankelijkheid te laten uitspreken (art. 141, § 1 en § 2, 2°).

Daarnaast krijgt de procureur des Konings ook de mogelijkheid om de raadkamer te verzoeken de opening van een gerechtelijk onderzoek te weigeren indien dit onderzoek niet lijkt overeen te stemmen met de principes van proportionaliteit en subsidiariteit (art. 141, § 2,

3°). Het gerechtelijk onderzoek wordt dan *ab initio* teniet gedaan en het parket heeft opnieuw handelingsvrijheid²⁴.

Zoals onderstreept in de memorie van toelichting is het wetsvoorstel in vergelijking met de traditionele visie op onze strafrechtspleging op dit punt bijzonder vernieuwend. Kunnen immers op die manier worden opzij gezet, de burgerlijke partijstellingen die onder de huidige regeling volkomen ontvankelijk zijn maar die betrekking hebben op relatief onbelangrijke feiten of op feiten die een kennelijk overwegend burgerlijk karakter hebben.

Artikel 142 van het voorstel van zijn kant organiseert de procedure die de raadkamer moet volgen wanneer zij onmiddellijk uitspraak moet doen over de ontvankelijkheid van de burgerlijke partijstelling (art. 141, § 1 en § 2, 2°) of over de opportuniteit om een gerechtelijk onderzoek te openen (art. 141, § 2, 3°). Er wordt bepaald dat de raadkamer uitspraak doet met naleving van de tegenspraak, na de verschillende partijen te hebben gehoord (art. 142, 2de en 3de lid), en dat tegen haar beslissing hoger beroep open staat (art. 142, 5de lid).

12.2. Advies van de HRJ

De mogelijkheid voor de procureur des Konings om onmiddellijk te vorderen teneinde de zaak bij de raadkamer aanhangig te maken wanneer een burgerlijke-partijstelling van meet af aan onontvankelijk blijkt en de strafvordering slechts ingevolge die burgerlijke-partijstelling in werking wordt gesteld, is geen nieuwigheid.

Dat van meet af aan een uitspraak over de ontvankelijkheid van de burgerlijke-partijstelling mogelijk is, zelfs wanneer de zaak al bij de onderzoeksrechter aanhangig was en de strafvordering dus niet in werking werd gesteld ingevolge de burgerlijke partijstelling, is zeker meer vernieuwend.

Van haar kant is de mogelijkheid voor de procureur des Konings om de raadkamer te verzoeken de opening van een gerechtelijk onderzoek te weigeren indien dit onderzoek niet lijkt overeen te stemmen met de principes van proportionaliteit en subsidiariteit, ronduit vernieuwend. De redacteurs van het wetsvoorstel zijn vertrokken van de vaststelling dat de “de kabinetten van de onderzoeksrechters, die normalerwijze zouden moeten belast worden met de belangrijkste zaken, in werkelijkheid bij wijlen volstrekt ten onrechte overspoeld worden door klachten met burgerlijke partijstelling die ofwel betrekking hebben op relatief eenvoudige feiten, ofwel in wezen betwistingen van burgerrechtelijke aard zijn”.

<p>In de ogen van de HRJ lijkt het systeem dat wordt voorgesteld om die misbruiken tegen te gaan evenwichtig. Voor het overige is de HRJ niettemin van oordeel dat andere alternatieve voorstellen eveneens in acht zouden mogen genomen worden. De HRJ denkt namelijk aan de mogelijkheid om een aantal weinig betekenisvolle feiten of die een overheersende burgerlijke inslag vertonen, niet meer strafbaar te maken</p>
--

²⁴ Het parket kan beslissen het dossier zonder gevolg te rangschikken, maar kan eveneens een opsporingsonderzoek openen, een bemiddeling of een minnelijke schikking voorstellen, of nog de zaak rechtstreeks voor het vonnisgerecht brengen.

13. Ondervraging van de inverdenkinggestelde door de onderzoeksrechter (art. 144 et 150)

13.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

In het ontwerp van Wetboek van de Commissie Franchimont wordt de ondervraging van de inverdenkinggestelde of van de persoon die ervan wordt verdacht een misdrijf te hebben gepleegd, een vormvereiste die is voorgeschreven op straffe van nietigheid van het gerechtelijk onderzoek (art. 144). Zelfs indien er geen aanhoudingsbevel wordt afgeleverd, dient de onderzoeksrechter eenieder die naar het vonnisgerecht wordt verwezen ten minste één keer te ondervragen.

Daarnaast krijgt de inverdenkinggestelde het recht om een samenvattende tegensprekelijke ondervraging te verzoeken “vooraleer de onderzoeksrechter het dossier aan de procureur des Konings overmaakt, met het oog op de regeling van de rechtspleging” (art. 150). Voor deze samenvattende ondervraging heeft de inverdenkinggestelde het recht zich te laten bijstaan door zijn raadsman (wat bij ieder andere ondervraging slechts mogelijk is “indien de onderzoeksrechter daartegen geen bezwaar heeft » ; zie art. 146), en het dossier gedurende vier werkdagen te raadplegen.

13.2. Advies van de HRJ

De HRJ deelt de visie van de Commissie Franchimont waar zij in de memorie van toelichting bij het ontwerp van Wetboek stelt dat de ondervraging van een inverdenkinggestelde door de onderzoeksrechter “een belangrijke vormvereiste (is) zowel voor de doeltreffendheid van het gerechtelijk onderzoek als voor de rechten van de verdediging van iedere in de zaak betrokken persoon”.

Hij is niettemin van oordeel dat de ondervraging systematisch verplicht maken – zoals artikel 144 van het ontwerp voorschrijft – niet werkbaar zal zijn indien er geen substantiële versterking van de personeelsformatie komt. Welnu, in de huidige conjunctuur lijkt het niet aannemelijk dat het aantal onderzoeksrechters in ons land aanmerkelijk zal worden opgevoerd.

In het licht van de conjunctuur lijkt het realistischer de onderzoeksrechter te verplichten de inverdenkinggestelde slechts op zijn uitdrukkelijk verzoek te ondervragen.

Indien deze systematische verplichting behouden blijft, dan is de nietigheid van het volledige onderzoek een te zware sanctie voor het niet plaatsvinden van die ondervraging. Naar het oordeel van de Hoge Raad mag de sanctie slechts bestaan in de nietigheid van de verwijzingsbeslissing.

De invoering van een recht op samenvattende ondervraging in het bijzijn van een advocaat en met voorafgaande toegang tot het dossier voor alle inverdenkinggestelden – zoals voorgesteld in artikel 150 van het wetsvoorstel – lijkt evenmin realistisch. Rekening houdend met de beschikbare personele middelen houdt een dergelijk recht, naar het oordeel van de HRJ, het risico in de procedures van gerechtelijk onderzoek – soms danig – te verlengen.

Het systeem dat de Commissie Franchimont voorstelt is ook niet operationeel. Het recht op een samenvattende ondervraging wordt immers geacht te kunnen worden uitgeoefend *vóór de mededeling van het dossier aan het parket met het oog op de regeling van de rechtspleging*. Maar het hele gerechtelijk onderzoek situeert zich *vóór* deze mededeling van het dossier aan het parket, zodat men bij die formulering kan aannemen dat de in verdenking gestelde ervoor kan kiezen zijn recht op eender welk ogenblik tijdens het gerechtelijk onderzoek uit te oefenen. Evenwel met het bijzondere gevolg dat hij zodoende het *recht* heeft zijn dossier *integraal* te raadplegen terwijl in het kader van artikel 206 van het ontwerp (het huidige artikel 61ter van het Wetboek van Strafvordering) de onderzoeksrechter de toegang tot het dossier kan weigeren of de raadpleging ervan kan beperken tot sommige partijen. Het ziet ernaar uit dat de Commissie Franchimont in werkelijkheid heeft gewild het recht op de samenvattende ondervraging slechts mogelijk te maken op het ogenblik dat de onderzoeksrechter vindt dat zijn onderzoek af is en zich klaar maakt om zijn dossier mee te delen aan het parket. Maar dit ogenblik komt met geen enkele officiële fase van de rechtspleging overeen en wordt niet verondersteld gekend te zijn door de partijen.

In het licht van die onderscheiden overwegingen acht de HRJ het realistischer en haalbaarder om het recht op een samenvattende ondervraging te beperken tot de procedure van voorlopige hechtenis, zoals momenteel het geval is. Niettemin staat hij open voor de bijkomende waarborg die de aanwezigheid van een advocaat kan betekenen voor de ondervraagde persoon, en hij is er dan ook voorstander van om de in verdenking gestelde het recht te verlenen zich te laten bijstaan door zijn raadsman wanneer hij door de onderzoeksrechter wordt gehoord (ongeacht of dit op zijn verzoek is of op initiatief van de onderzoeksrechter zelf).

14. Verhoor van de slachtoffers door de onderzoeksrechter (art. 151)

14.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

Het wetsvoorstel van de Commissie Franchimont bepaalt dat de onderzoeksrechter, “in de mate van het mogelijke”, de slachtoffers van de strafbare feiten waarop zijn onderzoek betrekking heeft tenminste één keer verhoort. Voor een limitatieve lijst van inbreuken die ernstig nadeel toebrengen aan personen (gijzeling, ontvoering van minderjarige, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting, opzettelijke doding en vrijwillig toebrengen van letsel), is dit verhoor evenwel verplicht indien het slachtoffer daarom verzoekt.

14.2. Advies van de HRJ

De HRJ begrijpt dat de meeste slachtoffers mogelijk wensen dat de onderzoeksmagistraat hen verhoort en is ervan overtuigd dat zo een verhoor kan bijdragen tot het verbreken van het imago van een koude of harteloze justitie.

Eens te meer moet echter ook worden gekeken naar de – bijzonder beperkte – beschikbare middelen. Tegen die achtergrond lijkt het dan ook evenwichtig het recht om te worden gehoord slechts vast te leggen voor bepaalde categorieën van slachtoffers die geconfronteerd werden met bijzonder zware en/of traumatiserende misdrijven.

Niettemin lijkt de lijst van bedoelde misdrijven te beperkt. Zo valt moeilijk te begrijpen waarom opzettelijke doding en vrijwillig toebrengen van letsel wel en doodslag om diefstal te vergemakkelijken of vrijwillige brandstichting met de dood tot gevolg niet worden opgenomen. In plaats van te verwijzen naar een exhaustieve lijst van inbreuken is het in dit verband meer aangewezen om algemeen te verwijzen naar alle ernstige aanslagen tegen personen.

15. De regeling van de rechtspleging

15.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

Het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht dat door de Commissie Franchimont werd uitgewerkt, wijzigt op verschillende punten de procedure die toepasselijk is op de regeling van de rechtspleging. Daarnaast behelst het voorontwerp een substantiële uitbreiding van de mogelijkheden voor de raadkamer (of in graad van hoger beroep de kamer van inbeschuldigingstelling) om al in dit stadium als vonnisgerecht op te treden.

15.1.1. De procedure (art. 211)

Een eerste nieuwigheid schuilt in de verlenging van de toepasselijke termijnen: de termijn waarbinnen het dossier, een eerste keer, kan worden geraadpleegd op de griffie en deze waarbinnen aanvullende onderzoeksopdrachten kunnen worden gevraagd (eerste fase van de procedure), worden respectievelijk van 15 dagen op 1 maand en van 3 op 8 dagen gebracht naargelang er al dan niet een in verdenking gestelde in voorlopige hechtenis zit²⁵; ook de termijn voor raadpleging van het dossier voorafgaand aan de terechtzitting van de raadkamer in dezelfde verhoudingen, wordt verlengd (tweede fase van de procedure).

Daarnaast houdt het wetsvoorstel de afschaffing in van de mogelijkheid voor de partijen om bij de kamer van inbeschuldigingstelling hoger beroep in te stellen tegen de weigering van de onderzoeksrechter om bijkomende onderzoekshandelingen te verrichten die in de eerste fase van de procedure werden gevraagd.

Nog een andere vernieuwing van het wetsvoorstel is dat wordt bepaald dat in de tweede fase van de procedure ook de benadeelde persoon het recht op toegang tot het dossier geniet.

Tot slot bepaalt het voorlaatste lid van artikel 211 van het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht van de Commissie Franchimont de mogelijkheid dat de zitting van de raadkamer over de regeling van de rechtspleging op vraag van de partijen openbaar zal zijn, evenals de uitspraak van de beschikking.

15.1.2. De mogelijkheden om uitspraak te doen ten gronde (art. 227 en 238)

Een van de belangrijkste vernieuwingen die de Commissie Franchimont voorstelt zit vervat in de mogelijkheid voor de raadkamer, en in graad van hoger beroep voor de kamer van inbeschuldigingstelling, om voortaan over de zaak zelf te beslissen tijdens de regeling van de rechtspleging, niet alleen om een eventuele opschorting van de uitspraak van de veroordeling te verlenen, maar ook om een geldboete uit te spreken of nog een gevangenisstraf waarvan de

²⁵ Op verzoek van de verdediging kunnen deze termijnen bovendien nog meer worden verlengd.

duur één jaar niet te boven gaat. In de twee laatstgenoemde gevallen is de instemming van de inverdenkinggestelde vereist, moet deze worden bijgestaan door een raadsman, en is de zitting openbaar.

15.2. Advies van de HRJ

15.2.1. De procedure

Zonder daarom gekant te zijn tegen de verlenging van de termijnen zoals voorgesteld door de Commissie Franchimont, heeft de Hoge Raad voor de Justitie niettemin vragen bij de verantwoording die voor die verlenging wordt opgegeven. De memorie van toelichting verduidelijkt immers dat die verlenging van de termijnen “verantwoord (is) aangezien men geopteerd heeft (...) de nietigheden te zuiveren in de fase van de regeling van de rechtspleging” en “in deze context (...) aan de partijen de nodige tijd (moet) gegeven worden vereist om het dossier te kunnen bestuderen.” Welnu, precies dat “zuiveren (van de nietigheden) in de fase van de regeling van de rechtspleging” is geen vernieuwing van het wetsvoorstel. Het is een principe dat werd ingevoerd door de wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek. Toen werd artikel 131 van het Wetboek van Strafvordering gewijzigd zodat de raadkamer het dossier kan « zuiveren » van de eventuele onregelmatigheden van het onderzoek door de nietigheid uit te spreken van een handeling wanneer zij een onregelmatigheid, verzuim of grond tot nietigheid vaststelt die invloed heeft op een handeling van het onderzoek of de bewijsverkrijging. En in plaats van het aldus in 1998 ingevoerde stelsel te wijzigen, herneemt het wetsvoorstel integendeel de strekking ervan in zijn artikel 218.

Naar de mening van de Hoge Raad voor de Justitie is de afschaffing van het recht op hoger beroep in geval de onderzoeksrechter weigert bijkomende onderzoekshandelingen te verrichten die tijdens het eerste stadium van de procedure werden gevraagd volkomen terecht: het recht op hoger beroep dat tot nu toe open stond, overlapt immers grotendeels met de mogelijkheid voor de raadkamer zelf om een beschikking van niet-instaatverklaring te wijzen.

De Hoge Raad voor de Justitie staat eveneens gunstig tegenover de invoering van een recht op toegang tot het dossier voor de benadeelde persoon. Deze toegang moet de benadeelde persoon, eens het onderzoek is afgesloten, immers in staat stellen met kennis van zaken te overwegen of het opportuun is zich tijdens de terechtzitting van de raadkamer eventueel burgerlijke partij te stellen.

De mogelijkheid ten slotte om de openbaarheid van de debatten en van de uitspraak in de raadkamer te bevelen is, in de ogen van de Hoge Raad voor de Justitie, eveneens een wenselijke vernieuwing: niet alleen maakt dit, zoals de memorie van toelichting opmerkt, een “controle door de publieke opinie mogelijk, meer bepaald in verband met de aanvaarding of de verwerping van de proceduremiddelen”, maar daarnaast heeft deze mogelijkheid ook het voordeel dat, op dit punt, het op de raadkamer toepasselijke stelsel wordt afgestemd op dat voor de kamer van inbeschuldigingstelling die, *de lege lata*, de openbaarheid van de debatten al kan bevelen krachtens § 4 van artikel 235bis, zoals ingevoegd in het Wetboek van Strafvordering door dezelfde wet van 12 maart 1998.

Niettemin rijst de vraag of die openbaarheid van de debatten niet in strijd is met de filosofie van artikel 3, 2e lid van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, dat bepaalt dat die rechtscolleges de opschorting van de uitspraak van de veroordeling kunnen gelasten wanneer zij van oordeel zijn dat de openbaarheid van de debatten de declassering van de verdachte zou kunnen veroorzaken of zijn reclassering in gevaar zou kunnen brengen.

15.2.2. De mogelijkheden om over de zaak zelf te beslissen

Voor zover de in artikel 227 van het wetsvoorstel voorgestelde innovatie bedoeld is om de vonnisgerechten te ontlasten, en voor zover het gaat om minder zware delicten, kan de Hoge Raad voor de Justitie de voorgestelde vernieuwing bijtreden, wat het principe betreft althans.

Er moet gelijkberechtiging bestaan tussen de verdachte die ermee instemt dat al in het stadium van de regeling van de rechtspleging over de grond van de zaak uitspraak wordt gedaan, en de verdachte in wiens zaak de uitspraak zal gebeuren door de vonnisgerechten.

De verdachte moet zijn instemming met die werkwijze geven binnen een termijn die langer moet zijn dan de termijn van 2 dagen die aan de verschijning voorafgaan.

De straffen voorzien in het stelsel van artikel 227 en 238 van het wetsvoorstel, moeten preciezer omschreven worden.²⁶

16. Nieuwe rechten voor de persoon die werd aangehouden (art. 242, 6° tot 8° en 243, 4° tot 6°)

16.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

De artikelen 242 en 243 van het wetsvoorstel van de Commissie Franchimont hernemen respectievelijk de tekst van artikel 1 en 2 van de wet van 20 juli 1990 op de voorlopige hechtenis, en voegen tevens een aantal bijkomende punten in waarbij aan de aangehouden personen nieuwe rechten worden toegekend. Een aangehouden persoon krijgt aldus het recht:

- een naaste of een derde van zijn keuze in te lichten over zijn aanhouding (art. 242, 6° en 243, 4°)
- een onderzoek door een arts van zijn keuze te vragen (art. 242, 7° en 243, 5°)
- wanneer hij in een cel moet overnachten alvorens voor de onderzoeksrechter te verschijnen, te verzoeken het bezoek te krijgen van een advocaat (art. 242, 8° en 243, 6°)

²⁶ Weliswaar biedt artikel 37ter van het Strafwetboek, in principe iedere rechter die bevoegd is om uitspraak te doen over een feit waarop een correctionele of een politiestraf staat, de mogelijkheid om een werkstraf uit te spreken, maar het was wenselijk geweest mocht die mogelijkheid uitdrukkelijk opgenomen zijn in artikel 227 van het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafrecht, en vooral mocht dat artikel een maximum bepalen voor het aantal werkuren dat door het onderzoeksgerecht kan worden bevolen, naar het voorbeeld van wat is bepaald voor de gevangenisstraf, die in casu beperkt is tot ten hoogste één jaar.

16.2. Advies van de HRJ

De HRJ staat over het algemeen gunstig tegenover de invoering van die nieuwe rechten die, zoals de memorie van toelichting aangeeft, tegemoetkomen aan de aanbevelingen van diverse internationale instanties²⁷.

Het recht om een naaste of een derde in te lichten over zijn aanhouding kan nochtans niet toegekend worden wanneer een persoon op secreet werd geplaatst.

Niettemin heeft de HRJ enig voorbehoud bij het recht op toegang tot een advocaat dat, volgens de artikelen 242, 8° en 243, 6° van het wetsvoorstel moet worden gewaarborgd voor personen die van hun vrijheid werden beroofd en in een cel moeten overnachten alvorens voor de onderzoeksrechter te verschijnen.

Hij ziet niet in waarom het recht op toegang tot een advocaat ook niet kan gelden voor personen die van hun vrijheid werden beroofd en nog de dag van hun aanhouding voor de onderzoeksrechter verschijnen. De betrokken bepalingen komen de HRJ voor als te weinig precies: wat dient juist te worden verstaan onder « in een cel overnachten » ? Bij voorbeeld: is een in verdenking gestelde die om middernacht voor de onderzoeksrechter moet verschijnen in dat geval? Wie brengt een advocaat op de hoogte?

Een alternatieve oplossing kan erin bestaan te opteren voor het Franse systeem, dat aan iedere persoon die van zijn vrijheid werd beroofd het recht waarborgt dat hij gedurende maximum 30 minuten met een advocaat mag spreken, in principe vanaf het ogenblik van de “*garde à vue*” (zie artikel 63-4 van de “Code de procédure pénale” van Frankrijk).

17. Arresten van de kamer van inbeschuldigingstelling uitspraak doend in graad van hoger beroep inzake voorlopige hechtenis, die gelden als vrijheidsberovende titel voor een maand (art. 271, § 4)

17.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

De *lege lata* leveren de arresten van de kamer van inbeschuldigingstelling waarbij de voorlopige hechtenis wordt bevestigd een titel van vrijheidsbeneming op voor 15 dagen te rekenen vanaf de beslissing (art. 30, § 4 van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis). De Commissie Franchimont van haar kant stelt voor om deze termijn op één maand te brengen (art. 271, § 4, van het ontwerp).

²⁷ Recentelijk hebben zowel het CPT (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing) als het CAT (Committee Against Torture - Comité tegen Foltering van de Verenigde Naties) België de aanbeveling gedaan om een persoon die werd aangehouden uitdrukkelijk volgende rechten te waarborgen: toegang tot een advocaat, zijn naasten van zijn hechtenis op de hoogte brengen, duidelijke informatie krijgen over zijn rechten, en een onderzoek door een arts van zijn keuze vragen (zie punten 52 tot 56 van het laatste verslag van het CPT aan de Belgische regering, betreffende het bezoek van het CPT van 25 november tot 7 december 2001, en ook punten 5-h en 7-j uit de conclusies en aanbevelingen die het CAT heeft aangenomen op 14 mei 2003).

17.2. Advies van de HRJ

De HRJ staat gunstig tegenover deze wijziging die, zoals in de memorie van toelichting wordt opgemerkt, bevorderlijk moet zijn voor een snel verloop van het gerechtelijk onderzoek doordat wordt vermeden dat de dossiers voortdurend over en weer worden gezonden, hetzij voor de raadkamer, hetzij voor de kamer van inbeschuldigingstelling.

Daarnaast moet de verlenging van die termijn een oplossing bieden, althans ten dele, voor het probleem dat zich soms voordoet bij het afsluiten van het gerechtelijk onderzoek in bepaalde grote zaken waarin het dossier talloze keren over-en-weer wordt gestuurd tussen de onderzoeksrechter en het parket: het dossier, dat met het oog op het opstellen van de eindvordering werd meegedeeld aan de procureur des Konings, moet immers iedere maand, vóór iedere nieuwe verschijning in de raadkamer uitspraak doende over de voorlopige hechtenis, terugkeren naar de onderzoeksrechter. In het systeem dat de Commissie Franchimont voorstelt, hoeft het dossier nog slechts om de anderhalve maand terug te keren naar de onderzoeksrechter, althans in de gevallen waarin er voor de kamer van inbeschuldigingstelling een hoger beroep werd ingesteld.

18. Proceduremiddelen die op straffe van uitsluiting op de inleidende zitting van het vonnisgerecht moeten worden opgeworpen (art. 290, laatste lid)

18.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

De Commissie Franchimont stelt voor om voor de vonnisgerechten een systeem van relatieve zuivering van nietigheden in te voeren dat vrij gelijkaardig is aan wat voor de onderzoeksgerechten geldt: indien een van de partijen onregelmatigheden, verzuimen, nietigheden, de niet-ontvankelijkheid van de vervolging of de niet-ontvankelijkheid van de burgerlijke-partijstelling wil inroepen, moet zij deze, overeenkomstig artikel 290 van het ontwerp, doen op straffe van uitsluiting, al op de inleidingszitting opwerpen, tenzij de middelen betrekking hebben op nieuwe elementen die tijdens de terechtzitting aan het licht zijn gekomen. De feitenrechter kan dan bij tussenvonnis oordelen over de aangevoerde middelen of het tussengeschil bij de zaak zelf voegen.

18.2. Advies van de HRJ

De HRJ staat gunstig tegenover deze vernieuwing die het mogelijk moet maken alle procedureproblemen van bij aanvang op te lossen, zodat het vervolg van de debatten zich kan toespitsen op de grond van de zaak.

19. Mogelijkheid voor de feitenrechter om bijkomende onderzoekshandelingen te doen verrichten door een onderzoeksrechter (art. 301)

19.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

Indien er geen gerechtelijk onderzoek heeft plaatsgevonden of indien nieuwe gegevens aan het licht zijn gekomen, bepaalt artikel 301 van het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht van de Commissie Franchimont dat de feitenrechter een vonnis kan wijzen

waarbij hij nieuwe onderzoeksmaatregelen beveelt, in welk geval de procureur des Konings een onderzoeksrechter adieert. Wanneer laatstgenoemde zijn opdracht heeft vervuld, stuurt hij het dossier terug aan de rechtbank.

19.2. Advies van de HRJ

De HRJ ziet niet in waarom in dergelijk geval een optreden van het parket vereist is. Het komt hem voor dat de feitenrechter zich rechtstreeks tot de onderzoeksrechter moet kunnen wenden om de gewenste onderzoekshandeling te bevelen, naar het voorbeeld van wat inzake verhoor van anonieme getuigen is bepaald in de artikelen 337 en 386 van het ontwerp van Wetboek (die overeenkomen met de huidige artikelen 189*bis* en 315*bis* van het Wetboek van Strafvordering, ingevoegd bij de wet van 8 april 2002).

De memorie van toelichting preciseert bovendien dat wanneer de zaak aldus bij de onderzoeksrechter aanhangig werd gemaakt, deze de gevraagde onderzoeksmaatregel moet uitvoeren, maar ook steeds eventuele bijkomende onderzoeksmaatregelen kan uitvoeren die hij noodzakelijk acht om de waarheid aan het licht te brengen. Dat blijkt echter niet duidelijk bij de lectuur van het ontwerp zelf. De tekst van artikel 301, 2de lid, dient in die zin te worden aangevuld.

Ten slotte vraagt de HRJ zich ook af welk stelsel toepasselijk is op het “aanvullend onderzoek” dat een feitenrechter aldus kan bevelen: is het denkbaar dat de beklaagde de onderzoeksrechter bij wie de zaak aanhangig gemaakt werd, verzoekt om aanvullende handelingen te verrichten of dat de kamer van inbeschuldigingstelling dient op te treden? Dat moet worden verduidelijkt in de tekst van het wetsvoorstel.

20. Mogelijkheid om het strafproces op te splitsen in twee fasen (art. 303)

20.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

Het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafrecht van de Commissie Franchimont maakt een eventuele opsplitsing van het strafproces in twee fasen mogelijk. Artikel 303 van het ontwerp bepaalt immers dat indien het openbaar ministerie of de beklaagde zulks vragen, door middel van een verzoekschrift ingediend vóór de vordering en de pleidooien, eerst wordt geoordeeld over het bestaan van de feiten en over de schuld van de beklaagde, en nadien pas over de eventuele straf en de burgerlijke vergoedingen.

Over het toepasselijke stelsel worden tal van verduidelijkingen aangebracht :

- het volstaat dat één van de beklaagden om de toepassing van deze procedure verzoekt, opdat zij op alle beklaagden betrokken in dezelfde zaak van toepassing is;
- nadat over de feiten en over de schuldvraag is geoordeeld, moeten de debatten binnen de maand hervat worden (voorzover de beslissing geen vrijspraak inhoudt natuurlijk);
- het hoger beroep tegen het vonnis over de feiten en de schuld is slechts ontvankelijk samen met het hoger beroep tegen het vonnis ten gronde. Hetzelfde geldt in geval verzet werd ingesteld door een niet verschenen partij.

20.2. Advies van de HRJ

De HRJ is geen voorstander van een opsplitsing van het strafproces. Hij begrijpt de bezorgdheid van de Commissie Franchimont in de mate dat het voorstel de grote verdienste heeft van een afzonderlijk debat over de schuldvraag en de straf mogelijk te maken – zodat het debat over de schuldvraag verstoken blijft van iedere mogelijke beoordeling over de persoonlijkheid van beklaagde.

Hij denkt niettemin dat in werkelijkheid een dergelijke oplossing niet haalbaar is omdat zij nog meer gerechtelijke achterstand zou teweegbrengen doordat op een latere terechtzitting een nieuw debat over de straf moet plaatsvinden, wat tevens de kostprijs van de procedure en de kosten voor de rechtzoekende de hoogte injaagt.

Bij kamers met drie rechters – wat steeds het geval is in beroep - zou het bijzonder moeilijk zijn opnieuw dezelfde zetel samen te stellen. Een nieuwe zetel met een andere samenstelling houdt het nadeel in dat meer werk nodig is om het dossier opnieuw te onderzoeken.

De Hoge Raad voor de Justitie is dan ook van mening dat de klemtoon moet worden gelegd op de opleiding van de magistraten om het debat over de straf te laten plaatsvinden.

21. Automatisch toezenden van een kosteloze kopie van het vonnis aan de partijen (art. 18, 318 en 332)

21.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

Het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafrecht bepaalt dat, binnen de – evenwel niet op straffe van nietigheid voorgeschreven termijn van - vijf dagen na de uitspraak van het vonnis, de griffier (in voorkomend geval per elektronische post) een afschrift van het vonnis of het arrest verstuurt aan het openbaar ministerie, aan alle partijen, en hun advocaten. Die verzending moet kosteloos gebeuren. Om de werklast van de griffies niet te zeer op te voeren, geldt de toezending van een vonnis, wat de vonnissen van de politierechtbank betreft, niet voor de beslissingen die alleen betrekking hebben op verkeersmisdrijven en wanneer er geen burgerlijke partij optreedt.

21.2. Advies van de HRJ

De Hoge Raad voor de Justitie kan zich zonder enig voorbehoud verenigen met de voorgestelde vernieuwing,²⁸ die onmiskenbaar het belang van een goede rechtsbedeling dient. Doordat de betrokken partijen een kopie van de gewezen beslissing ontvangen, kunnen zij immers gemakkelijker afwegen of het opportuun is deze aan te vechten.

In werkelijkheid zal deze maatregel niet noodzakelijk een grotere werklast inhouden voor de griffies, aangezien een grote meerderheid van de partijen nu al bij hen een kopie van het gewezen vonnis of arrest opvraagt. De partijen vinden het immers nodig dat zij, ook al waren zij bij de uitspraak van de beslissing aanwezig, de beslissing ook kunnen lezen voor een juist begrip van de inhoud. Niettemin is een evaluatie van de kostprijs nodig.

²⁸ Destijds stelden twee kamerleden van de oppositie een zelfde maatregel voor (zie wetsvoorstel “tot invoeging van de artikelen 164 en 195ter in het Wetboek van strafvordering », *Parl. St.*, Kamer, 1999-2000, nr. 50-608/1).

22. Grondiger motivering van de vonnissen van de politierechtbank of van de correctionele rechtbank in graad van hoger beroep (art. 331 en 340)

22.1. Voorstel van de Commissie Franchimont

De lege lata is de verplichting om de keuze en de strafmaat van de uitgesproken straf te motiveren, niet toepasselijk op de politierechtbanken – tenzij zij het verval van het recht tot besturen van een voertuig uitspreken (artikel 163, 2de lid, Wetboek van Strafvordering) – en al evenmin – met hetzelfde voorbehoud – op de correctionele rechtbanken uitspraak doend in graad van hoger beroep tegen een vonnis van de politierechtbank (artikel 195, 3de lid, Wetboek van Strafvordering).

Het wetsvoorstel van de Commissie Franchimont daarentegen maakt voor de motivering van de vonnissen geen onderscheid meer tussen de politierechtbank en de correctionele rechtbank zetelend in graad van hoger beroep enerzijds, en de correctionele rechtbank zetelend in graad van eerste aanleg anderzijds. De rechter zal in beide gevallen moeten aanduiden om welke redenen voor de uitgesproken straf werd gekozen.

22.2. Advies van de HRJ

De HRJ keurt de voorgestelde vernieuwing goed. Hij acht het wenselijk dat de rechtbanken in alle hypothesegevallen moeten opgeven om welke redenen werd gekozen voor die bepaalde straf en niet voor een andere. En al worden in politieaangelegenheden over het algemeen minder zware straffen uitgesproken dan in correctionele zaken, het lijkt niettemin substantieel de straffen individueel te motiveren, wil men bereiken dat de rechtzoekende de tegen hem uitgesproken straf aanvaardt zonder het gevoel te hebben dat de beslissing arbitrair is.

III. Gemiste kansen ?

Zonder volledig te willen zijn, vestigt de HRJ in dit luik over de “gemiste kansen ?” de aandacht op een aantal vraagstukken die het ontwerp van Wetboek niet lijkt te behandelen of onvoldoende regelt.

1. Gegevensverstrekking aan de pers (art. 63, § 2 en 136, § 2)

1.1. Probleemstelling

De Commissie Franchimont herneemt de huidige artikelen 28^{quinqies}, § 3, en 57, § 3, van het Wetboek van Strafvordering, waarvan zij nochtans betreurt dat zij sinds hun inwerkingtreding slechts weinig werden toegepast. Die artikelen maken het voor de procureur des Konings mogelijk aan de pers gegevens te verstrekken indien het openbaar belang dit vereist.

De commissie benadrukt dat zij overwogen heeft om het openbaar ministerie te verplichten de door de pers verstrekte informatie recht te zetten indien zij onjuist is of het vermoeden van onschuld schendt. Deze optie werd echter niet weerhouden zonder daarvoor de juiste redenen op te geven.

1.2. Advies van de HRJ

De HRJ betreurt dit en acht het niettemin wenselijk dat het parket verplicht wordt om foute gegevens die in de pers worden aangetroffen, recht te zetten.

De pers heeft immers een steeds grotere belangstelling voor gerechtelijke dossiers maar geeft niet altijd blijk van voldoende zin voor nuancering. Al te vaak verwacht het publiek dat de beslissing van het gerecht dan ook zal stroken met wat in de pers te lezen was.

Een betere voorlichting van het publiek (d.w.z. met de nodige voorzorg en objectiviteit) door de gerechtelijke wereld zelf, zal waarschijnlijk leiden tot minder kritiek op justitie en op de gewezen beslissingen. Het parket moet dan ook van bij de aanvang van het opsporings- of gerechtelijk onderzoek een actievare rol gaan spelen om te vermijden dat verkeerde informatie wordt verspreid die ook het principe van het vermoeden van onschuld kunnen schaden.

In dit verband valt nuttige inspiratie te vinden in artikel 11 van de Franse “Code de procédure pénale,” dat het onderzoeksgerecht en de partijen de mogelijkheid biedt de procureur van de Republiek te vragen dat bepaalde informatie openbaar wordt gemaakt²⁹.

De HRJ is evenwel de mening toegedaan dat dit in hoofde van het parket niet zomaar een mogelijkheid maar een heuse verplichting moet worden, telkens de onderzoeksrechter of de partijen daarom verzoeken. Hoogstens zou de procureur des Konings kunnen weigeren om op dit verzoek in te gaan in de gevallen waar de gevraagde gegevensverstrekking schadelijk kan zijn voor het goede verloop van het opsporings- of gerechtelijk onderzoek.

De HRJ acht het overigens noodzakelijk een magistraat van de zetel aan te wijzen als “persmagistraat” die de rechtzoekende uitleg geeft wanneer over een ten gronde behandelde zaak foute informatie zou zijn verspreid.

2. « Verwijzingswetgeving »

2.1. Probleemstelling

Het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht omschrijft verschillende keren het toepassingsveld van een bepaalde maatregel door verwijzing naar de misdrijven bedoeld in artikel 180 (huidig artikel 90ter van het Wetboek van Strafvordering) over het afluisteren. In het bijzonder is dit het geval voor artikel 55, 2de lid, over de proactieve recherche, artikel 91, § 2 over de bijzondere beschermingsmaatregelen voor sommige bedreigde getuigen, en de artikelen 161, § 2, en 164 over het verhoor van volledig anonieme getuigen³⁰.

²⁹ Artikel 11, 3de lid van de « Code de procédure pénale », ingevoegd door artikel 96 van de wet van 15 juni 2003 over het vermoeden van onschuld, bepaalt : « afin d'éviter la propagation d'information parcellaires ou inexactes ou pour mettre fin à un trouble à l'ordre public, le procureur de la République peut, d'office et à la demande de la juridiction d'instruction ou des parties, rendre publics des éléments objectifs tirés de la procédure ne comportant aucune appréciation sur le bien-fondé des charges retenues contre les personnes mises en cause ».

³⁰ De *lege lata* zijn er nog drie andere bepalingen van het Wetboek van Strafvordering die met betrekking tot hun toepassingsveld verwijzen naar de lijst van inbreuken waarvoor telefoontap kan worden toegestaan : artikel 47octies over de infiltratie, artikel 56bis over de observatie met technische hulpmiddelen en artikel 89ter over de inkijkoperatie. Deze bepalingen werden echter alle drie ingevoegd in het Wetboek van Strafvordering bij de wet van 6 januari 2003 betreffende de bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden (B.S. 12

2.2. Advies van de HRJ

Deze wetgevingstechniek “door verwijzing” wordt in de rechtsleer fel bekritiseerd³¹. Indien men het, voor *één* van de proceduremaatregelen, nodig acht de lijst van misdrijven waarnaar deze maatregel verwijst uit te breiden, bestaat immers het gevaar dat dientengevolge ook voor *elk van de andere maatregelen* de mogelijkheid om deze in werking te stellen wordt uitgebreid, terwijl voor deze andere maatregelen die uitbreiding mogelijk niet relevant is. Zo zal iedere uitbreiding van de lijst die wordt doorgevoerd met het oogmerk proactieve recherche te kunnen toepassen op bepaalde, nog niet geviseerde misdrijven, automatisch een uitbreiding van de mogelijkheden tot afluisteren, speciale beschermingsmaatregelen en anonieme getuigenissen met zich brengen, zonder dat ook die nieuwe mogelijkheden noodzakelijk verantwoord zijn.

Het toepassingsveld van een maatregel bepalen door verwijzing naar een bepaling die het toepassingsveld van een maatregel van een andere aard vastlegt, is een manier van wetgeven die gevaren inhoudt en het is wenselijk dat de Commissie Franchimont deze gelegenheid benut om aan die situatie een einde te stellen.

3. Termijnen waarbinnen uitspraak moet worden gedaan over het hoger beroep tegen een beschikking in strafrechtelijk kort geding, toegang tot het onderzoeksdossier of verrichting van een bijkomende onderzoekshandeling

3.1. Probleemstelling

De artikelen 123, 206, 207 en 208 van het ontwerp hernemen respectievelijk de tekst van de artikelen *28sexies*, *61ter*, *61quinquies* en *61quater* van het huidige Wetboek van Strafvordering. Zij bepalen de mogelijkheid om vóór de kamer van inbeschuldigingstelling hoger beroep in te stellen tegen de beschikkingen gewezen in strafrechtelijk kort geding (artikelen 123 en 208), en de mogelijkheid om inzage van het onderzoeksdossier te vragen (artikel 206) of de verrichting van een bijkomende onderzoekshandeling (artikel 207). De kamer van inbeschuldigingstelling dient telkens binnen de 15 dagen uitspraak te doen. Er staat echter geen enkele sanctie op overschrijding van deze termijn.

3.2. Advies van de HRJ

De HRJ betreurt dat de Commissie Franchimont de huidige regelgeving over dit precieze punt niet heeft aangepast. Termijnen bepalen zonder er een sanctie aan te koppelen is immers een maatregel zonder noemenswaardig belang die enkel “voor de vorm” wordt genomen.

mei 2003), een wet die werd aangenomen nadat de Commissie Franchimont haar werkzaamheden had beëindigd. De commissie heeft met die bepalingen dan ook geen rekening kunnen houden.

³¹ Zie M. NIHOUL en C. VISART DE BOCARME, « Le risque accru de légiférer par référence en droit pénal : un exemple récent en matière d'écoutes téléphoniques », *J.T.*, 2002, pp. 318-320 ; M.A. BEERNAERT en D. VANDERMEERSCH, « La loi du 8 avril 2002 relative à l'anonymat des témoins », *R.D.P.C.*, 2002, p. 732 ; B. RENARD, « Au croisement de la recherche proactive et des écoutes téléphoniques : construction et danger du mutualisme légistique », *R.D.P.C.*, 2003, pp. 321-359.

Er wordt voorgesteld om de huidige termijn van 15 dagen zoals bepaald in de artikelen 123, § 4, 5de lid, 206, § 5, 2de lid, en 208, § 5, 4de lid van het Wetboek van Strafvordering te verlengen tot één maand. Bij overschrijding van die termijn moet de grond van het verzoekschrift automatisch worden beschouwd als een gunstig antwoord.

4. Geen dwingende termijn voor het parket om zijn vordering met het oog op de regeling van de rechtspleging te nemen

4.1. Probleemstelling

Wanneer de onderzoeksrechter van oordeel is dat zijn gerechtelijk onderzoek afgesloten is, deelt hij zijn dossier mee aan het parket. Ofwel kan het parket vervolgens om bijkomende onderzoekshandelingen vragen, ofwel is het eveneens van oordeel dat het onderzoek volledig rond is en neemt het zijn eindvordering met het oog op de regeling van de rechtspleging in de raadkamer. De wet (het huidig artikel 127 van het Wetboek van Strafvordering) legt echter geen enkele dwingende termijn op waarbinnen het parket zijn eindvordering dient te nemen. Bijgevolg kan het wel eens voorvallen dat een dossier maanden- of jarenlang op het parket blijft liggen, waarna uiteindelijk ofwel wordt vastgesteld dat de redelijke termijn niet werd nageleefd, ofwel – erger nog - dat de strafvordering verjaard is.

4.2. Advies van de HRJ

Het eerste en tweede lid van artikel 211 van het ontwerp hernemen tekstueel het eerste en tweede lid van het huidige artikel 127 van het Wetboek van Strafvordering, zonder daarbij een verplichte termijn te bepalen waarbinnen het parket zijn eindvordering dient te nemen.

De HRJ is van mening dat het niettemin wenselijk is dat de Commissie Franchimont de hervorming benut om een redelijke termijn op te leggen en te bepalen dat de onderzoeksrechter, eens die termijn verstreken is, zelf de regeling van de rechtspleging in gang kan zetten³² zonder zich hiervoor in de plaats te stellen van het parket om zijn vordering in te stellen.

³² Zie in dezelfde zin H.-D. BOSLY en D. VANDERMEERSCH, *Droit de la procédure pénale*, 2de uitg., Brugge, La Chartre, 2001, p. 558.

5. Het toezicht op het goede verloop van het onderzoek

5.1. Probleemstelling

De artikelen 231 en 232 uit het ontwerp van de Commissie Franchimont hernemen letterlijk de tekst van de artikelen 136 en 136*bis* van het huidige Wetboek van Strafvordering, zoals gewijzigd bij de wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek.

Overeenkomstig die twee bepalingen kan de kamer van inbeschuldigingstelling toezicht houden op het goed verloop van een gerechtelijk onderzoek:

- op verzoekschrift van de inverdenkinggestelde of de burgerlijke partij in onderzoeksdossiers die na een jaar nog niet werden afgesloten (huidig artikel 136, 2de lid, Wetboek van Strafvordering),
- op vordering van de procureur-generaal te allen tijde (huidig artikel 136*bis*, 2de lid, du Wetboek van Strafvordering),
- of nog ambtshalve eveneens te allen tijde (huidig artikel 136, 1ste lid, Wetboek van Strafvordering).

Van bij de inwerkingtreding van de wet van 12 maart 1998 hebben die bepalingen aanleiding gegeven tot grote problemen op het vlak van interpretatie. Al gauw bleek immers dat de onderscheiden hoven van beroep van het Rijk bovenvermelde artikelen op ten minste drie punten verschillend interpreteren:

5.1.1. Ambtshalve toezicht, zonder enige voorafgaande aanhangigmaking

Op grond van artikel 136, 1ste lid van het huidige Wetboek van Strafvordering, houden de Hoven van beroep te Antwerpen, Gent, Luik en Bergen ambtshalve toezicht, en dit zonder enige voorafgaande aanhangigmaking, op het goede verloop van de onderzoeken die in hun rechtsgebied werden geopend. Daartoe vragen zij de verschillende onderzoeksrechters van het rechtsgebied regelmatig om een verslag.

In de visie van het Hof van beroep te Brussel daarentegen is dit ambtshalve toezicht beperkt tot de gevallen waarin de kamer van inbeschuldigingstelling wordt geëdieerd via hoger beroep of op vordering van de procureur-generaal.

5.1.2. Inhoud van het ambtshalve toezicht

Volgens de hoven van beroep lijkt het toezicht door de kamer van inbeschuldigingstelling ofwel de grond van het dossier (praktijk in het Hof van beroep te Luik) te betreffen, ofwel niet – waarbij het toezicht enkel bedoeld is om na te gaan of het onderzoek ononderbroken wordt voortgezet en of er geen onverantwoorde achterstand in is (praktijk van het Hof van beroep te Gent).

5.1.3. Statuut van de stukken die betrekking hebben op dit toezicht

Het lijkt een vast gegeven dat de kamer van inbeschuldigingstelling in het kader van haar toezicht op het onderzoek bevoegd is de onderzoeksrechter te horen buiten de aanwezigheid van de partijen (zie huidig artikel 136*bis*, laatste lid, Wetboek van Strafvordering).

Daarentegen is er blijkbaar controverser over de vraag of de gegevens die de kamer van inbeschuldigingstelling in het kader van haar toezicht op het onderzoek verzamelt, aan de partijen moeten worden meegedeeld dan wel of deze, op zijn minst, bij het dossier van de rechtspleging moeten worden gevoegd.

Dit laatste punt hangt natuurlijk nauw samen met het tweede punt, voor zover de naleving van de rechten van de verdediging, al naargelang van de exacte draagwijdte van het uitgeoefende toezicht, een min of meer grote transparantie lijkt te impliceren.

5.2. Advies van de HRJ

De Hoge Raad betreurt dat de Commissie Franchimont de voorgestelde hervorming niet heeft benut om een einde te stellen aan die uiteenlopende interpretaties en voor de huidige artikelen 136 en 136*bis* een nieuwe formulering voor te stellen die klaarheid schept over de exacte draagwijdte van het toezicht dat de kamer van inbeschuldigingstelling kan of moet uitoefenen, en over het statuut van de stukken die in dat verband worden meegedeeld.

6. Proactieve maatregelen om de relatie justitie-media te verbeteren

6.1. Probleemstelling

De HRJ is voorstander van een groter openheid naar de media toe teneinde de wederzijdse betrekkingen met justitie te verbeteren. Teneinde deze doelstelling te verbeteren moeten er proactieve maatregelen worden genomen.

6.2. Advies van de HRJ

Deze maatregelen kunnen de volgende zijn:

- Het vooraf ter beschikking stellen aan de journalisten van essentiële procedurestukken, zoals de akte van beschuldiging in assisenzaken;
- Het ter beschikking stellen van minimale werkfaciliteiten voor gerechtsverslaggevers (bij voorbeeld: schrijftafel, het liefst goed vooraan in de rechtszaal);
- Het toelaten om duidelijke afspraken met de audiovisuele media over het maken van beeld- en geluidsopnames te voorzien;
- Het onmiddellijk na de uitspraak ter beschikking stellen van een kopie van het vonnis of arrest, eventueel online, zodat de berichtgeving accuraat kan zijn;

7. Veroordeling van de burgerlijke partij tot de gerechtskosten

7.1. Probleemstelling

De lege lata wordt, afhankelijk van het betrokken rechtscollege, de vraag of een burgerlijke partij die in het ongelijk wordt gesteld kan of moet veroordeeld worden tot alle of tot een deel van de gemaakte gerechtskosten wordt, op verschillende wijzen geregeld.

Voor de politierechtbanken en de correctionele rechtbanken *kan* de burgerlijke partij worden veroordeeld tot alle of een deel van de gerechtskosten indien zij in het ongelijk wordt gesteld, maar *moet* zij daartoe worden veroordeeld indien de strafvordering door haar toedoen in werking heeft gesteld (zie artikel 162, 2de lid, Wetboek van Strafvordering, waarnaar artikel 194 van hetzelfde Wetboek verwijst).

Voor het assisenhof daarentegen *kan* de burgerlijke partij die in het ongelijk wordt gesteld, worden veroordeeld tot alle of een gedeelte van de kosten, zonder dat hierover een verplichting bestaat (zie artikel 369 Wetboek van Strafvordering).

De lege ferenda kaart het wetsvoorstel van de Commissie Franchimont deze problematiek aan, maar het voorgestelde stelsel is op zijn minst niet duidelijk.

Er zijn immers drie bepalingen die deze kwestie behandelen, die onderling moeilijk verzoenbaar lijken.

Vooreerst is er artikel 330, 1ste lid van het wetsvoorstel - toepasselijk op de politierechtbanken - dat bepaalt dat de burgerlijke partij *kan* worden veroordeeld in de kosten wanneer zij in het ongelijk wordt gesteld. Zelfs indien de strafvordering door haar toedoen in werking werd gesteld, lijkt deze veroordeling facultatief te zijn (zie artikel 330, tweede zin van het wetsvoorstel).

Vervolgens is er artikel 441 van het wetsvoorstel - toepasselijk op de hoven van assisen - dat de tekst herneemt van het huidige artikel 369 van het Wetboek van Strafvordering, en bepaalt dat de burgerlijke partij die in het ongelijk wordt gesteld *kan* – maar niet noodzakelijk *moet* – worden veroordeeld in de kosten.

Ten slotte is er ook artikel 494 van het wetsvoorstel, dat zonder onderscheid toepasselijk lijkt voor alle strafrechtelijke instanties en de regel herneemt die vervat zit in het huidig artikel 162, 2de lid, tweede zin van het Wetboek van Strafvordering, d.i. de *verplichting* om de burgerlijke partij die in het ongelijk wordt gesteld in de gerechtskosten te veroordelen indien de strafvordering door haar toedoen in werking werd gesteld.

7.2. Advies van de HRJ

De HRJ acht het irrationeel om te bepalen dat de burgerlijke partij verplicht wordt veroordeeld tot de gerechtskosten telkens de strafvordering – die door haar toedoen in werking was gesteld – zonder resultaat bleef.

Er zijn immers tal van redenen waarom een burgerlijke partij in het ongelijk kan worden gesteld. Dat zij in het ongelijk werd gesteld, impliceert niet altijd dat de burgerlijke partij lichtzinnig heeft gehandeld toen zij de vervolging in werking stelde. Zo is het mogelijk dat de

beklaagde vrijgesproken wordt doordat hij het voordeel van de twijfel geniet of vanwege een proceduregebonden regel waarmee de burgerlijke partij geen enkel uitstaans heeft, en het lijkt dan ook onrechtvaardig dat de burgerlijke partij in dergelijke gevallen noodzakelijkerwijs de gemaakte gerechtskosten moet dragen.

Volgens de HRJ is het wenselijk dat er een veralgemening komt van het stelsel dat momenteel van toepassing is voor het hof van assisen, waarbij een burgerlijke partij die in het ongelijk wordt gesteld *kan*, maar *niet noodzakelijk moet* worden veroordeeld in de kosten. in plaats van deze regel over te nemen in artikel 494 van het ontwerp, waar hij bovendien een moeilijk te bepalen draagwijdte heeft aangezien hij strijdig lijkt met andere bepalingen.

IV. Bijzondere opmerkingen

Buiten het kader van de vernieuwingen die het wetsvoorstel voorstelt en de gemiste kansen, wenst de Hoge Raad ook nog een aantal opmerkingen te formuleren over een aantal kleine aandachtspunten van het ontwerp.

- De toelichting **bij artikel 9** stelt verkeerdelijk dat de schending van de billijkheid van de rechtspleging een nietigheidsgrond is. Het betreft enkel een grief. Daarom werd de schending van de billijkheid van de procedure en de gevolgen die eruit voortvloeien behandeld in artikel 6. Dit moet dus verduidelijkt worden.
- **Artikel 21** van het wetsvoorstel verduidelijkt dat het openbaar ministerie niet kan verzaken aan de strafvordering, noch afstand kan doen van de vervolging *of berusten in een gewezen beslissing*. De Hoge Raad voor de Justitie vraagt zich af wat die laatste woorden betekenen. Zij kunnen worden geïnterpreteerd alsof het openbaar ministerie verplicht is systematisch hoger beroep in te stellen, wat natuurlijk zou indruisen tegen het proceseconomisch principe.
- De formulering van **artikel 31, 2de lid, van het wetsvoorstel** moet worden aangepast aan de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens³³.
- **Artikel 35 van het wetsvoorstel**, over de schorsing van de verjaring van de strafvordering, moet volledig in het licht van de evoluties in de wetgeving worden herzien. Ook die evoluties zelf moeten verduidelijkt worden³⁴.
- **Artikel 44 van het wetsvoorstel** preciseert dat de burgerlijke partijen personen zijn die “beweren” persoonlijk benadeeld te zijn door het misdrijf. Het woord “beweren” is overbodig, aangezien het gaat om personen die werkelijk benadeeld zijn.
- **Artikel 55, 3de lid, van het wetsvoorstel** kan worden aangevuld met de verplichting voor het openbaar ministerie om zijn opsporingsonderzoek à charge en à décharge te voeren, aangezien zijn opdracht eerst en vooral bestaat in het vaststellen van de waarheid.

³³ EVRM, 15 juli 2002, nr. 37370/97, in zake Dumoulin.

³⁴ Zie M. A. Beernaert, « La dernière modification du régime de suspension de la prescription de l'action publique : un coup dans l'eau ? », *Journal du juriste*, 21 september 2003, p. 4.

- **Artikel 58 van het wetsvoorstel** kan worden aangevuld met een mededeling, ten behoeve van de onderzoeksrechters, van de algemene richtlijnen voor de uitvoering van de opdrachten van gerechtelijke politie.
- **Artikel 59 en artikel 135** van het wetsvoorstel regelen de territoriale bevoegdheid van respectievelijk de procureur des Konings en de onderzoeksrechter. Zij bepalen een aantal gelijklopende bevoegdheidscriteria. Het betreft, zoals nu al het geval is, de plaats van het misdrijf, de plaats waar de verdachte verblijft (of zijn laatste verblijfplaats heeft gehad), de plaats waar de verdachte kan worden gevonden en, wat betreft de rechtspersonen, de plaats van de maatschappelijke zetel van de rechtspersoon of die van de bedrijfszetel van de rechtspersoon. Tussen die onderscheiden aanknopingscriteria is evenwel geen enkele voorrangorde bepaald. De memorie van toelichting preciseert dat voorrang moet worden gegeven aan de onderzoeksrechter van de plaats van het misdrijf, maar de HRJ is van oordeel dat die verduidelijking in de tekst van de wet zelf moet staan.
- *De lege lata* kent artikel 125 van het koninklijk besluit van 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken de procureur-generaal de bevoegdheid toe een persoon die een rechtmatig belang doet gelden te machtigen om in een welbepaald dossier kennis of kopie te nemen van de akten van de rechtspleging. De Commissie Franchimont heeft voorzien om die bevoegdheid over te hevelen naar de procureur des Konings (**artikelen 63, § 4 en 136, § 4** van het wetsvoorstel). De procureur des Konings kan, in voorkomend geval, voorwaarden verbinden aan deze toestemming, maar voor het overige blijft het betrokken stelsel ongewijzigd. Welnu, zolang het dossier zich in het stadium van het opsporingsonderzoek of van het gerechtelijk onderzoek bevindt, lijkt het abnormaal dat een partij die vreemd is aan het geding toestemming kan verkrijgen om kopie van het dossier te bekomen, terwijl de partijen die het parket (artikel 125 van het wetsvoorstel) of de onderzoeksrechter (artikel 206 van het wetsvoorstel) hierom verzoeken ten hoogste toestemming kunnen verkrijgen om het strafdossier te raadplegen zonder dat zij mogelijkheid hebben kopie ervan te nemen.
- De **artikelen 77, 148 en 157** van het wetsvoorstel, die de huidige artikelen 28*quinquies*, § 2 en 57, § 2 van het Wetboek van Strafvordering overnemen, bepalen dat aan iedere ondervraagde persoon verplicht het proces-verbaal van zijn verhoor wordt meegedeeld. In het geval van een minderjarige, en zoals ook momenteel het geval is, wordt evenwel bepaald dat die mededeling kan worden geweigerd of uitgesteld, in welk geval de minderjarige een kopie van de tekst van zijn verhoor moet kunnen raadplegen, “vergezeld door een advocaat of een justitieassistent van de dienst slachtofferonthaal” van het parket. De HRJ betreurt dat de Commissie Franchimont letterlijk de formulering heeft overgenomen die de advocaat – gebonden door het beroepsgeheim en in staat de minderjarige eventueel juridisch advies te geven - op dezelfde voet stelt als de justitieassistent, terwijl laatstgenoemde geen juridische opleiding heeft genoten die hem in staat stelt de minderjarige rechtsgeldig te adviseren.
- **Artikel 91** van het wetsvoorstel (dat de tekst van het huidige artikel 104 van het Wetboek van Strafvordering overneemt) biedt de Getuigenbeschermingscommissie de mogelijkheid financiële steunmaatregelen toe te kennen aan een bedreigde getuige. Er is terzake echter geen enkele beperking bepaald. Het is raadzaam om, naar het voorbeeld van de Italiaanse

wetgever³⁵, voor het bedrag van deze financiële steun een bovengrens in te voeren (bij voorbeeld ten hoogste vier of vijf keer het bedrag van het leefloon).

- **Artikel 94** van het wetsvoorstel (dat de tekst van het huidige artikel 107 van het Wetboek van Strafvordering overneemt) preciseert dat de bedreigde getuige aan wie beschermingsmaatregelen werden toegekend, zich ertoe moet verbinden om voor het gerecht te getuigen telkens hij hierom wordt verzocht. Het artikel bepaalt echter niet dat het vonnisgerecht of de partijen ervan moeten worden ingelicht dat het hier om een bedreigde getuige gaat, terwijl die omstandigheid toch een bijzonder licht op zijn getuigenverklaring kan werpen.
- **Artikel 99** van het wetsvoorstel omschrijft de onderscheiden maatregelen die de procureur des Konings en de gerechtelijke politie kunnen nemen³⁶. De Commissie Franchimont stelt dat dit artikel de klassieke bevoegdheden herneemt, maar bij nader toezien zijn een aantal van de punten uit het artikel – misschien ongewild – veeleer vernieuwend. Zo lijkt de eerste zin van artikel 99 de procureur des Konings en de gerechtelijke politie op dezelfde voet te zetten. Welnu, sommige van de opgesomde handelingen kunnen *de lege lata* enkel door de procureur des Konings worden bevolen. Dat is meer in het bijzonder het geval voor de autopsie (punt 6). In verband met die autopsie bevat artikel 99 nog een tweede uitbreiding ten overstaan van het stelsel dat momenteel toepasselijk is: overeenkomstig het huidige artikel 44 van het Wetboek van Strafvordering kan de autopsie immers slechts door de procureur des Konings worden bevolen in het geval van heterdaad. In de voorgestelde tekst valt die beperking kennelijk weg. De HRJ kan zich niet voorstellen dat een gewoon lid van de politiediensten (of zelfs een OGP) een dergelijke maatregel zou kunnen bevelen, maar is niet noodzakelijk ertegen gekant dat het parket de autopsie voortaan zelfs buiten het geval van heterdaad zal kunnen bevelen. Uit de memorie van toelichting valt echter niet met zekerheid af te leiden of de Commissie Franchimont die uitbreiding heeft gewild (opgemerkt?). Zij moet in ieder geval begrepen worden in het kader van de naleving van de artikelen 56, 100 en 128 van het Wetboek van Strafprocesrecht.
- **Artikel 100** van het wetsvoorstel preciseert dat bij hoogdringendheid een officier van gerechtelijke politie een deskundige kan aanstellen, mits instemming van de procureur des Konings. De HRJ vraagt zich af welke meerwaarde is verbonden aan de toestemming die de procureur des Konings in zo een geval moet geven. *De lege lata* is dergelijke toestemming ook vereist voor de identificatie van een gebruiker van een telecommunicatiedienst, maar valt daar makkelijker te verantwoorden aangezien de bescherming van de private levenssfeer in het spel is. Bij artikel 100 is dat niet zo, en aangezien er in dit verband enkel vaststellingen of onderzoeken moeten gebeuren *die niet kunnen worden uitgesteld*, kan men zich afvragen of het niet eenvoudiger was aan de OGP een autonome beslissingsbevoegdheid toe te kennen.

³⁵ Zie artikel 13, 6de lid, van de Italiaanse decreet-wet van 15 januari 1991 zoals gewijzigd bij de wet van 13 februari 2001.

³⁶ In het licht van de politiehervorming is het wellicht beter te spreken van “politiediensten in hun opdracht van gerechtelijke politie”.

- In het luik over de reglementering van het deskundigenonderzoek verwijst het wetsvoorstel niet naar de regelgeving inzake gerechtskosten in strafzaken,³⁷ die onderhevig is aan kritiek, met name betreffende de wettelijke gegrondheid en de toegepaste tarieven. Het is dan ook nodig deze regelgeving te herzien. Evenwel zou het interessant zijn indien het wetsvoorstel – in het **eerste lid van de artikelen 104 en 201** bij voorbeeld – al uitdrukkelijk zou vermelden dat de betalingsmodaliteiten en de tarieven voor de erelonen door de Koning worden bepaald. Bij het doornemen van de artikelen over het deskundigenonderzoek zou aldus blijken dat ook de besluiten of het besluit dat op die basis werd genomen moet worden onderzocht. Het heeft weinig belang of de oude regelgeving nog van kracht is op het ogenblik dat het Wetboek wordt aangenomen, aangezien zij niets zou inhouden dat in strijd is met de nieuwe bepalingen waarop zij steunt.
- De verwijzing in **artikel 106, 3°**, van het wetsvoorstel naar de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek, moet worden herzien. Die bepalingen zijn niet mutatis mutandis toepasselijk in strafzaken aangezien het koninklijk besluit van 28 december 1950 betreffende de gerechtskosten in strafzaken van toepassing moet zijn.
- **Artikel 110** van het wetsvoorstel, over het beslag in strafzaken, is vrij verwarrend opgesteld. Het 1ste lid geeft vooreerst aan dat de procureur des Konings en de officieren van gerechtelijke politie zowel de zaken bedoeld in artikel 42 van het Strafwetboek kunnen in beslagnemen als alles wat ertoe kan bijdragen de waarheid aan het licht te brengen. De verwijzing naar artikel 42 van het Strafwetboek lijkt echter overbodig, te meer daar het 2de lid van hetzelfde artikel de procureur des Konings algemene bevoegdheid verleent het beslag te bevelen van goederen die in aanmerking komen voor verbeurdverklaring, en in de eerste plaats betreft dit goederen die bedoeld zijn in artikel 42 van het Strafwetboek. Uit het artikel blijkt niet duidelijk welke prerogatieven de officieren van gerechtelijke politie precies hebben inzake beslag. Op basis van het 1ste lid immers kan men ervan uitgaan dat zij een autonome beslagbevoegdheid hebben, maar het 2de lid lijkt daarentegen te doen verstaan dat zij, althans inzake beslag van goederen die in aanmerking komen voor teruggave of verbeurdverklaring, de toestemming van de procureur des Konings moeten hebben. Het 3de lid van artikel 42 lijkt dan weer aan te geven dat de OGP's ten hoogste bevoegd zijn zich vrijwillig zaken te laten overhandigen, maar dat zij voor het overige in het bezit moeten zijn van een bevel tot inbeslagneming. De tekst moet op dit punt duidelijker worden geformuleerd.
- **Artikel 111, 1ste lid**, bepaalt dat er een inventaris moet worden opgemaakt met een beschrijving van de in beslag genomen goederen. De formulering die in dit verband werd gekozen, komt niet helemaal overeen met de formulering van het huidig artikel 37, § 1, 2de lid, van het Wetboek van Strafvordering (gewijzigd bij de wet van 19 december 2002 tot uitbreiding van de mogelijkheden tot inbeslagneming en verbeurdverklaring in strafzaken), dat verduidelijkt dat de in beslag genomen zaken “voorzover mogelijk” worden geïndividualiseerd in het proces-verbaal van inbeslagneming. De HRJ is van oordeel dat die formulering moet worden overgenomen omdat zij de verbalisanten in staat stelt zich te beperken tot een meer algemene opsomming wanneer de hoeveelheid in beslag genomen zaken zo groot is dat een individuele opsomming onmogelijk is. De HRJ betreurt eveneens dat het wetsvoorstel geen bepaling heeft opgenomen die equivalent is

³⁷ Koninklijk besluit van 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken en ministerieel besluit van 18 september 2002 tot vaststelling van het normaal bedrag van de honoraria van de personen opgeroepen in strafzaken wegens hun kunde of hun beroep.

aan het huidige artikel 38 van het Wetboek van Strafvordering, dat het mogelijk maakt de in beslag genomen goederen in een zak te doen die vervolgens wordt verzegeld, en er later de inventaris van op te maken.

- **Artikel 111, 2de lid** van zijn kant geeft aan dat de in beslag genomen voorwerpen verzegeld moeten worden, maar de HRJ is van mening dat ook moet worden voorzien in de mogelijkheid de in beslag genomen goederen, op verzoek van het parket, de onderzoeksrechter of de feitenrechter te ontzegelen. Hetzelfde artikel geeft voorts aan dat de in beslag genomen goederen ter griffie worden neergelegd, maar naar de mening van de HRJ moet die procedure niet de enig mogelijke zijn en moet het eveneens mogelijk worden gemaakt om een persoon aan te duiden als sekwestre van de in beslag genomen goederen, waarbij de goederen dan niet worden meegenomen maar ter plaatse blijven³⁸.
- **Artikel 118** van het wetsvoorstel verwijst naar artikel 35 van de wet op het politieambt en preciseert dat de overtreding van het betrokken artikel wordt gestraft met een gevangenisstraf van 8 dagen tot zes maanden en een geldboete van 100 tot 500 EUR. Naar de mening van de HRJ is een wetboek dat het procesrecht organiseert echter niet de aangewezen plaats om een strafrechtelijke sanctie te bepalen. Een dergelijke sanctie dient daarentegen, in voorkomend geval, in de wet op het politieambt zelf te worden opgenomen³⁹.
- **Artikel 123** van het wetsvoorstel, betreffende het strafrechtelijk kort geding, bepaalt – zoals huidige artikel 28^{sexies} du Wetboek van Strafvordering – de mogelijkheid om voor de kamer van inbeschuldigingstelling eventueel hoger beroep in te stellen tegen een negatieve beslissing of bij ontstentenis van beslissing van de procureur des Konings. Naar de mening van de HRJ is die oplossing moeilijk te verantwoorden vanuit het oogpunt van de zuiver juridische logica: de « natuurlijke » rechter om het hoger beroep tegen een beslissing van de procureur des Konings te behandelen is immers niet de kamer van inbeschuldigingstelling maar wel de raadkamer. Om te vermijden dat het aantal graden van jurisdictie wordt vermeerderd, kan daarentegen worden bepaald dat de raadkamer in eerste en in laatste aanleg uitspraak doet.

Het zelfde artikel bepaalt voorts dat indien het opsporingsonderzoek door de federale procureur gevoerd wordt, de kamer van inbeschuldigingstelling van het Hof van beroep te Brussel bevoegd is. Die oplossing kan mogelijk leiden tot een overbelasting van het Hof van beroep te Brussel⁴⁰, en lijkt niet verantwoord in alle hypothesegevallen. Men mag immers niet uit het oog verliezen dat artikel 144bis, § 3 van het Gerechtelijk Wetboek mogelijk maakt dat de federale procureur, onder bepaalde voorwaarden, zijn bevoegdheden kan delegeren aan een ander lid van het openbaar ministerie dat deze bevoegdheden vervolgens uitoefent “vanuit zijn standplaats”. In die gevallen lijken er geen bijzondere redenen toe te zijn om het hoger beroep in Brussel te centraliseren.

³⁸ Zonder deze mogelijkheid te koppelen aan een beperkte termijn van 24 uren, zoals bepaald in artikel 110 van het ontwerp voor de “bewaarder voor de in beslag te nemen voorwerpen”.

³⁹ In de memorie van toelichting staat te lezen: “De commissie is de mening toegedaan dat deze strafrechtelijke sanctie zou moeten vermeld worden in de wet op het politieambt,” maar dat was in de voorgestelde artikelen niet het geval.

⁴⁰ Of van de rechtbank indien, zoals de HRJ voorstaat, wordt geopteerd voor de bevoegdheid van de raadkamer.

- **Artikel 125** van het wetsvoorstel bepaalt de mogelijkheid voor de verdachte persoon en de benadeelde persoon om de procureur des Konings te vragen het dossier van het opsporingsonderzoek in te kijken. De HRJ staat niet gunstig tegenover de invoering van zo een inzagerecht (zie *supra*, II, 10.2), maar in de veronderstelling dat die bepaling toch behouden blijft, vindt hij het nodig dat dienovereenkomstig artikel 460ter van het Strafwetboek wordt aangepast, dat een sanctie bepaalt voor eventueel misbruik van door inzage in het strafdossier verkregen informatie.
- **In artikel 138 1ste lid, punten 1° tot 3°**, zijn een opsomming van hoe de zaak bij de onderzoeksrechter aanhangig kan worden gemaakt. Naar de mening van de HRJ is deze lijst echter onvolledig en dient hij te worden aangevuld met de gevallen waarin de onderzoeksrechter overeenkomstig het voorlaatste lid van hetzelfde artikel 138 (mini-instructie) beslist het onderzoek voort te zetten en deze waarin de zaak door de kamer van inbeschuldigingstelling bij de onderzoeksrechter aanhangig wordt gemaakt overeenkomstig artikel 233 van het wetsvoorstel (toezicht op het goed verloop van het onderzoek).
- **Het derde lid van artikel 138** bepaalt de modaliteiten van de mini-instructie. Het lijkt beter dit artikel te verwerken tussen de artikels over het opsporingsonderzoek, en meer in het bijzonder in artikel 57.
- De verwijzing in **artikel 151 van het wetsvoorstel** naar artikel 368 is onjuist. In plaats daarvan moet er een verwijzing naar artikel 428 staan.
- **Artikel 177** van het wetsvoorstel heeft betrekking op bewarend beslag op onroerend goed bevolen in het stadium van het gerechtelijk onderzoek. Het lijkt erop dat het bij vergissing werd ondergebracht in onderafdeling 9 over de voorlopige maatregelen ten aanzien van rechtspersonen⁴¹, in plaats van in onderafdeling 8 over de huiszoekingen en inbeslagnemingen. De tekst dient op dit punt te worden verbeterd.
- **De artikelen 218, § 2, 2e lid, en 235, § 6, van het wetsvoorstel** handelen over de gevolgen die voortvloeien uit nietige handelingen en over het lot van de nietigverklarde stukken. Die artikelen moeten worden aangepast aan de theorie van de nietigheden waarvoor de wetgever uiteindelijk zal opteren vermits alleen de vonnisgerechten zich kunnen uitspreken over de betrouwbaarheid van het verkregen bewijs.

De verdediging mag de ter griffie neergelegde stukken enkel ten ontlaste gebruiken. Het komt nochtans vreemd over om dit eveneens aan de toestemming van de rechter te onderwerpen.

De stukken moeten ter griffie worden neergelegd om te vermijden dat de feitenrechter bij het bestuderen van het dossier kennis zou nemen van en beïnvloed zou worden door bepaalde feiten die in die stukken vervat zitten. Indien de toestemming van de rechter moet worden begrepen als een voorafgaande toestemming, dan betekent dat enerzijds dat de feitenrechter kennis moet nemen van het nietigverklarde stuk dat uit het dossier werd verwijderd, zodat de regel zijn doel niet bereikt, en anderzijds dat de rechter moet bepalen wat verantwoord is voor de verdediging, hetgeen niet zijn rol is.

⁴¹ Behalve indien wordt overwogen dat een dergelijk beslag op onroerend goed slechts ten aanzien van een rechtspersoon kan worden bevolen – wat overigens moeilijk te verantwoorden zou zijn.

- **De artikelen 222 tot 225 van het wetsvoorstel** hernemen de tekst van de huidige artikelen 2 tot 5 van de wet op de verzachtende omstandigheden en bepalen de mogelijkheid, zowel voor de onderzoeksgerechten als voor het parket, om een misdaad te correctionaliseren of een wanbedrijf te contraventionaliseren. Waar het om het parket gaat, is er evenwel geen enkele reden toe om deze mogelijkheid op te nemen in het hoofdstuk over de regeling van de rechtspleging: het openbaar ministerie kan immers slechts correctionaliseren of contraventionaliseren in de gevallen waarin geen gerechtelijk onderzoek vereist is (wanneer het parket de dader rechtstreeks dagvaardt of oproept voor de correctionele of de politierechtbank). De leden van deze artikelen die betrekking hebben op het parket dienen dan ook te verhuizen naar Boek III, Titel I, hoofdstuk IV, over de afsluiting van het opsporingsonderzoek.
- **De artikelen 325 en 333 van het wetsvoorstel** sommen de verschillende manieren op om de zaak aanhangig te maken bij de politierechtbanken en de correctionele rechtbanken. Geen van beide artikelen vermeldt evenwel de mogelijkheid voor de betrokken jurisdicties om inbreuken die zich op de terechtzitting zouden voordoen en onder hun materiële bevoegdheid vallen bij zichzelf aanhangig te maken. De tekst dient in die zin te worden aangevuld.
- **Artikel 413** van het wetsvoorstel herneemt tekstueel het huidig artikel 341 van het Wetboek van Strafvordering dat in zijn 1ste lid bepaalt dat aan de gezworenen de akte van inbeschuldigingstelling wordt overhandigd, evenals de processen-verbaal die het misdrijf vaststellen, en de processtukken, “met uitzondering van de schriftelijke verklaringen van de getuigen”. De regel dat de processen-verbaal van de getuigenverklaringen die tijdens het gerechtelijk onderzoek werden gedaan, uit het dossier voor de gezworenen verwijderd worden, beantwoordt aan een zeer enge invulling van het principe dat de debatten voor het hof van assisen mondeling zijn. Sinds de recente hervorming van de procedure voor het hof van assisen door de wet van 30 juni 2000, wordt dit principe evenwel ruimer geïnterpreteerd, aangezien de getuigen en deskundigen tijdens hun verklaring onder ede voortaan notities mogen gebruiken die vervolgens bij het dossier worden gevoegd. In het licht van deze sterke afzwakking van het principe van het mondelinge karakter van de debatten dient niet langer te allen prijze te worden vermeden dat de gezworenen zich tijdens hun beraadslaging kunnen baseren op de verklaringen onder ede die tijdens het gerechtelijk onderzoek werden gedaan⁴². Het is dan ook wenselijk, naar de mening van de HRJ, in artikel 413 van het ontwerp dit laatste stukje zin van het 1ste lid weg te laten.

V. Overeenstemming der teksten

De HRJ heeft bij het doornemen van het wetsvoorstel een aantal keren vastgesteld dat de Franstalige en de Nederlandse versie niet overeenstemmen. In dit verband dienen volgende artikelen te worden aangepast :

⁴² Het behoud van die regel is minder aannemelijk, te meer daar zij – volgens een vaststaande rechtspraak van het Hof van cassatie – niet zou gelden voor verklaringen die niet onder ede werden afgelegd en dus wel aan de gezworenen mogen worden overhandigd.

- Art. 101, 2de lid, eerste zin

In de Franse tekst moet er staan : « Le procureur du Roi détermine les modalités de l'expertise compte tenu de l'équilibre entre les droits de la défense et les exigences de l'action publique ».

- Art. 102, 1ste lid, eerste zin

In de Franse tekst moet er staan : « A peine de nullité de l'expertise et de perte de toute force probante, la mission des experts ne peut avoir ... ».

- Art. 115, § 2, 3de lid

In de Franse tekst moet er staan : « Ces lettres contiennent les références de l'affaire ainsi qu'une reproduction littérale du texte du § 4 de l'article 1452 du Code judiciaire et de l'article 123 ou de l'article 208, selon que la saisie émane du procureur du Roi ou du juge d'instruction ».

- Art. 123, § 6, tweede zin

In de Franse tekst moet er staan : « Il est statué sur cette requête en chambre du conseil dans les quinze jours ».

- Art. 211, voorlaatste lid

In de Nederlandse tekst moet er staan: “De raadkamer kan op vraag van één van de partijen beslissen dat de zitting, evenals de uitspraak van de beschikking, openbaar zal zijn.”